

DANMARKS PÆDAGOGISKE
UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

**ICCS 2009.
Første internationale testresultater.**

Università degli Studi Roma Tre
Laboratorio di Pedagogia sperimentale

Indholdsfortegnelse

Forord.....	3
II. Nationale skolekontekster	9
III. Kundskaber og færdigheder – ICCS testen	16
IV. Elevernes holdninger og samfundsmæssige engagement.....	30
V. Skolens og lokalsamfundets rolle.....	47
VI. ICCS test og familierelaterede baggrundsvariable	58
VII. Konklusion.....	70
VIII. Udvidet indholdsfortegnelse.....	72

Forord

Med denne rapport foreligger de første resultater af Danmarks medvirken i The International Civic and Citizenship Education Study 2009 (ICCS 2009).

I forbindelse med denne første udgivelse af projektets danske og internationale resultater vil jeg gerne rette en stor tak til de mange elever, lærere og skoleledere, som deltog i projektet. - Og som dermed også har gjort denne rapport mulig.

En særlig tak skal gå til (desværre nu pensioneret) lektor Jens Johansen for et berigende samarbejde om ICCS 2007-2009 og om andre fælles projekter. For løsning af forskellige opgaver i forbindelse med den tekniske gennemførelse af ICCS 2009 i Danmark takkes kollegaerne Peter Allerup, Hanne Ankerdal, Erika Thuebæk og André Torre.

Endelig en stor tak til Marianne Søgaard Sørensen for mange store og små bidrag til denne rapport.

Der gøres opmærksom på, at denne e-udgave er en 1. udgave med særligt henblik på forskningsformidling.

DPU juni 2010

Jens Bruun

I. Introduktion

The International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) er en international komparativ undersøgelse gennemført af The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). IEA er ikke mindst kendt for deres undersøgelser på området for læsning (PIRLS) og matematik og naturfag (TIMMS).

ICCS undersøger, hvordan skolesystemer, skoler og lærere i hele verden forbereder eleverne på deres fremtidige liv som samfundsborgere (statsborgere og medborgere) i deres land og i verden.

De hovedansvarlige institutioner for det internationale forsknings samarbejde er The Australian Council for Educational Research (ACER - Melbourne, Australien), Università degli Studi Roma Tre, v. Laboratorio di Pedagogia Sperimentale, (LPS - Rom, Italien) og The National Foundation for Educational Research (NFER - Slough, England).

Danmarks deltagelse i ICCS samfinansieres af Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU, Aarhus Universitet) og Skolestyrelsen. Desuden har EU-Kommissionen i perioden 2007-2010 finansieret dele af DPUs bidrag til projektets internationale aktiviteter.

Undersøgelsen kan således generelt siges at omhandler det aspekt af skolens virke, der i den danske folkeskolelov (kapitel 1, stk. 3) omtales som at

”Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.”

Undersøgelsen fokuserer på den ene side på elevernes kundskaber og færdigheder på det samfundsfaglige område og på den anden side på elevernes holdninger, værdier og aktiviteter på skolen og i samfundet.

ICCS er baseret på svar fra mere end 140.000 skoleelever i 14-årsalderen (8. klasse) fra mere end 5300 skoler i 38 lande. Projektet har desuden indhentet oplysninger fra cirka 60.000 lærere og 5000 skoleledere.

Om denne rapport

Denne rapport er en dansk version af IEAs første rapport om projekt ICCS (IEA juni 2010). Den internationale udgave er skrevet af Wolfram Schulz, John Ainley, Julian Fraillon, David Kerr og Bruno Losito. Forfatterne er fra ovennævnte tre institutioner, og publikationen har titlen ”Initial Findings from the IEA International Civic and Citizenship Education Study”.

Den her foreliggende danske udgave er en let forkortet og bearbejdet version af den engelske tekst. Den er primært udarbejdet for at kunne publicere de første resultater samtidig med IEA. Som titlen antyder, er der tale om en første kort rapport med udvalgte første resultater. Den internationale hovedrapport fra ICCS publiceres til efteråret 2010. En tilsvarende dansk rapport vil derfor også foreligge efteråret 2010 (se nedenfor om kommende rapporter).

Den danske udgave indeholder de samme tabeller som den internationale udgave, men i lidt justeret design. Denne rapport er en første formidling af overordnede resultater, og er således ikke resultatet af supplerende nationale analyser. Med andre ord er rapporten overvejende deskriptiv. Læseren kan således drage sine egne foreløbige konklusioner på baggrund af de tilgængelige data.

Det skal understreges, at IEAs ”Initial Findings”, og dermed også denne danske rapport, indholdsmæssigt stort set begrænser sig til at offentliggøre resultater fra den anvendte test i ICCS. Da der ofte er stor interesse for netop disse internationale komparative tests, har IEA valgt at offentliggøre disse i første runde. Det skal dog understreges, at testresultaterne kun udgør en lille del af den samlede undersøgelse (se beskrivelse nedenfor)

Baggrund og forskningsspørgsmål

IEA har tidligere gennemført to undersøgelser på området i 1971 (the Six Subject Study) og 1999 (the IEA Civic Education Study (CIVED)). Danmark deltog kun i CIVED. Den makropolitiske baggrund for CIVED var ikke mindst demokratiseringen af Østeuropa, men siden har ikke mindst fænomener som globalisering, terrorismens trusler mod civilsamfundet, individualisering, nye digitale medier og kommunikation, (im)migration og religion mv. sat fokus på nye udfordringer i forhold til skolesystemers virke, når det gælder skolens forberedelse af eleverne til deres liv som samfundsborgere.

Et ofte genkommende tema på området for unges politiske dannelse er således spørgsmålet om identitet, hvor globaliseringen er med til at tydeliggøre forskelle mellem national identitet, etnisk identitet, individuel identitet og global identitet. Et andet velkendt tema er spørgsmålet om unges (angiveligt manglende) politiske engagement og lave grad af politisk deltagelse, eventuelle lave grad af social solidaritet i en individualiseret tid etc. Dertil kommer naturligvis det basale spørgsmål, om omfanget og karakteren af unges kundskaber og færdigheder på det samfundsfaglige område, samt om karakteren af de holdninger og værdier, der kendetegner den unge (14-årige) generation anno 2009.

Medvirkende lande

I alt 38 lande deltager i ICCS. Heraf 26 lande fra Europa, 6 fra Asien og 6 fra Latinamerika.

Der er tale om følgende lande:

Belgien (flamsk), Bulgarien, Chile, Colombia, Cypern, Danmark, Den Dominikanske Republik, England, Estland, Finland, Grækenland, Guatemala, Holland, Hong Kong, Indonesien, Irland, Italien, Letland, Liechtenstein, Litauen, Luxembourg, Malta, Mexico, New Zealand, Norge, Paraguay, Polen, Rusland, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Schweiz, Sverige, Sydkorea, Taiwan, Tjekkiet, Thailand og Østrig.

Populationer og sampling

Målgruppen i ICCS er elever i 8. klasse, hvilket vil sige elever, der typisk er 14 år. Såfremt gennemsnitsalderen i et land er under 13,5 år, har landet kunnet vælge at deltage med 9. klasse.

De deltagende lande deltager med en stikprøve på minimum 150 skoler blandt alle skoler i landet, der underviser på 8. klassetrin. Der udtrækkes én klasse blandt skolens 8. klasser (hvis skolen har flere klasser), og alle elever i klassen deltager i projektet. Den typiske stikprøvestørrelse per land er mellem 3000 og 4500 elever.

Kravene til de deltagende lande er en afrundet deltagelsesprocent på 85% af stikprøven og 85% af eleverne eller minimum 75% samlet (skole% gange elev%) deltagelse. Hvis et land kun lever op til kravene ved at inkludere erstatningsskoler (i tilfælde af afbud fra først udtrukket skole) anføres det i den internationale rapport som en anmærkning, men er fortsat en anerkendt sampling. Hvis et land heller ikke ved brug af erstatningsskoler kan nå op på de krævede deltagelsesprocenter, placeres landet i særskilte felter i den internationale rapport.

Resultatet i Danmark er en skoledeltagelse på 84,6%, en elevdeltagelse på 91,7% og en kombineret deltagelse på 77,6%. Relativt til landets størrelse deltager Danmark med en stor stikprøve med godt 4500 elevbesvarelser fra 194 skoler (offentlige og private).

Dataindsamling og instrumenter (materialer)

Dataindsamlingen i ICCS blev gennemført mellem oktober 2008 og juni 2009 i 38 lande. På den sydlige halvkugle ultimo 2008 og på den nordlige fra februar til maj 2009. I Danmark blev projektet gennemført i perioden marts-maj. De fleste skoler gennemførte projektet i april måned.

ICCS er opbygget på den måde, at alle lande deltager i henholdsvis ét internationalt fælles projekt og ét regionalt projekt. De internationale instrumenter omfatter spørgeskema og opgavehæfter (test). De regionale projekter i Europa og Latin Amerika omfatter spørgeskema med kort test, mens det regionale projekt i Asien er baseret på et spørgeskema.

Den internationale del af projektet omfatter desuden et spørgeskema til lærere (der underviser på 8. klassetrin) og et spørgeskema til skolelederne fra de medvirkende skoler.

Der blev således i Danmark anvendt følgende elevmaterialer:

Opgavehæfte (ICCS test). Varighed 45 minutter. Totalt omfang 80 items (opgaver, enkeltspørgsmål), men anvendt som roteret design med cirka 30 items til hver elev i 7 versioner af testen.

Spørgeskema (værdier, holdninger, deltagelse). Varighed 45 minutter. Spørgeskemaet inkluderer diverse baggrundsspørgsmål om alder, køn og lignende.

Regionalt hæfte (hæfte om Europa/EU – kombineret opgavehæfte og spørgeskema). Varighed cirka 30 minutter.

ICCS 2009 omfatter desuden:

Spørgeskema til lærer om lærernes opfattelse af den demokratiforberegende og samfundsorienterende undervisning. Op til 15 lærere kunne deltage per skole. I Danmark som regel 4-5 lærere per skole. Varighed cirka 30 minutter.

Spørgeskema til skoleleder om skolelederens opfattelse af den demokratiforberegende og samfundsorienterende undervisning samt indhentning af forskellige faktuelle oplysninger om skolen. Varighed cirka 30 minutter.

Projekt ICCS omfatter desuden en intern dataindsamling, hvor de deltagende lande bidrager til en database med oplysninger om de respektive lande undervisningssystemer etc.

Om konstruktionen af ICCS

Det grundlæggende design af hele ICCS kan læses i Schulz, Fraillon, Ainley, Losito & Kerr 2008 "International Civic and Citizenship Education Study, Assessment Framework", hvor der gøres rede for opbygningen af ICCS projektet, der kort sagt består af to hovedområder:

1. En kortlægning af de aspekter, der søges målt hos eleverne (Assessment framework)
2. Faktorer i den skolemæssige og samfundsmæssige kontekst, der eventuelt vil kunne forklare resultaterne (Contextual framework)

Ad 1:

Indholdsmæssigt er ICCS bygget op om fire hoveddimensioner med hver deres underinddelinger. Denne overordnede inddeling i fire hoveddimensioner gælder både for den anvendte test og for det anvendte spørgeskema.

- *Samfundssystemer* med tre temaer: borger, stat og civile institutioner
- *Principper* med tre temaer: lighed, frihed og sammenhængskraft
- *Deltagelse* med tre temaer: beslutningstagning, indflydelse og deltagelse i samfundet
- *Identitet* med to temaer: selvopfattelse og forbundethed med andre

I testen er disse dimensioner vægtet i forholdet 40%, 30%, 20% og 10%. Testspørgsmålene er ligeledes søgt kategoriseret efter deres art. Nogle handler mere specifikt om forholdsvis konkret viden (kundskaber), mens andre mere vedrører evnen til at analysere, ræsonnere og argumentere (færdigheder)

I spørgeskemaet vægtes forskellige aspekter af elevernes *Deltagelse* til gengæld højere, da der både ses på holdninger til at deltage, intentioner om at deltage og faktisk deltagelse.

Spørgeskemaet fokuserer desuden på elevernes holdninger og værdier, og ICCS fokuserer på fire hoveddimensioner:

- *Værdier* = grundlæggende antagelser om demokratiet og borgerens rolle i et demokrati
- *Holdninger* = umiddelbare holdninger til forskellige politiske fænomener i samfundet
- *Intentioner om at deltage* = forventninger om fremtidig politisk deltagelse af forskellig slags
- *Deltagelse* = deltagelse i politiske aktiviteter på skolen eller i samfundet, før eller nu

Fordelingen af items i henholdsvis test og spørgeskema fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 1:

INDHOLD AF TEST OG SPØRGESKEMA I ICCS

		<i>Samfunds- systemer</i>	<i>Principper</i>	<i>Politisk deltagelse</i>	<i>Identitet</i>	Total
TEST:	VIDEN <i>Kundskaber</i>	15	3	1	0	19
	ANALYSE <i>Færdigheder</i>	17	22	17	5	61
	TOTAL	32	25	18	5	80
SPØRGE- SKEMA:	VÆRDIER	12	12	0	0	24
	HOLDNINGER	12	18	18	14	62
	HANDLINGER <i>Fremtidige</i>			21		21
	HANDLINGER <i>Faktiske</i>			14		14
	Total	24	30	53	14	121

Ovenstående tabel skal læses som et generelt overblik, men ikke opfattes som en fuldstændig og entydig definition af instrumenterne i ICCS. ICCS inkluderer eksempelvis også nogle supplerende items, det var frivilligt at anvende i de deltagende lande samt et antal almindelige baggrundsvariable. Endvidere kan nogle spørgsmål (især testspørgsmål) ud fra forskellige perspektiver defineres som tilhørende mere end én rubrik.

Ad2

Det er en grundlæggende tankegang i ICCS, at de empiriske resultater vedrørende elevernes kundskaber og færdigheder, holdninger og deltagelse, må sættes i relation til en række kontekstuelle variable på forskellige

niveauer, der kan være med til at forklare forskelle i elevernes resultater og holdninger og vurderinger. I ICCS arbejdes med fire kontekstuelle faktorer, som på forskellig vis kan belyse eller forklare forskelle i resultater:

- *Samfundsmæssige*: Principielt kan faktorer findes på regionale, nationale eller lokale niveauer.
- *Skolen og klasserummet*: Faktorer relateret til undervisningens form og indhold, skolekulturen og karakteren af det omgivende lokalsamfund.
- *Hjemmet og forældrene*: Faktorer relateret til hjemmets socioøkonomiske status, venner og fritidsaktiviteter, forældrenes politiske engagement.
- *Individuelle særtræk*: Faktorer knyttet til særtræk for den enkelte elev.

Det samlede område for projekt ICCS, som beskrevet ovenfor, omtales generelt i den internationale rapport under forkortelsen "CCE" (Civic & Citizenship Education). Forkortelsen dækker over den komplekse totalitet af (samfunds)faglighed, forståelse, værdier, holdninger og deltagelse. For at bevare henvisningen til det internationale design for ICCS 2009 og dets kompleksitet, benyttes den engelske forkortelse CCE også i denne rapport som en forkortelse for den samfundsorienterende og demokratiforberedende undervisning.

Relation til IEA CIVED undersøgelsen

Som sagt gennemførte IEA i 1999 den såkaldte CIVED undersøgelse (Civic Education Study). I alt 21 af de 38 lande i ICCS deltog også i CIVED, hvorfor der kan være interesse for at se på udviklingen i disse lande i lyset heraf. Eftersom undersøgelsesdesign og metode er meget forskelligt i de to undersøgelser, er en direkte sammenligning imidlertid ganske vanskelig og forbundet med en del usikkerheder.

ICCS testen indeholder imidlertid et antal spørgsmål, der også indgik i CIVED 1999. Nogle lande valgte at gentage disse testspørgsmål i identisk form med henblik på efterfølgende at kunne sammenligne testscores på netop denne delmængde af items i ICCS testen i forhold til CIVED. I Danmark er projektet gennemført med reviderede udgaver af de oprindelige spørgsmål med henblik på at sikre, at de danske oversættelser i højere grad kom til at svare til oversættelserne i Norge og Sverige. Kvaliteten af oversættelserne og deres sammenlignelighed blev med andre ord prioriteret højere end gentagelsen i sig selv. På det helt overordnede niveau kan man naturligvis godt sammenligne Danmarks placering i forhold til de andre lande i CIVED og ICCS, men der er tale om to forskellige undersøgelser, så en direkte sammenligning er ikke mulig.

Kommende rapporter

Denne rapport er som sagt en dansk version af den første internationale rapport fra ICCS. Internationalt efterfølges denne første rapport af en omfattende hovedrapport samt af regionale rapporter for Europa, Asien og Latinamerika. Desuden udkommer en mere teknisk rapport samt en bog med beskrivelser af skolesystemerne i de deltagende lande. Disse rapporter udgives efteråret 2010. I 2011 og 2012 udkommer en række videnskabelige publikationer om projektets resultater samt en række nationale rapporter.

Næste danske publikation bliver en formidlende rapport i stil med denne rapport, men udvidet med alle hovedresultater. Dansk hovedrapport samt diverse artikler udkommer løbende i 2011 og 2012.

II. Nationale skolekontekster

For at få et helt overordnet billede af de nationale forskelle og ligheder, når det gælder nationale skolesystemer og deres prioriteringer, inkluderer IEAs' Initial Findings' rapport tre områder, der kan give et første overblik over de nationale skolekontekster for CCE. Det drejer sig om følgende temaer:

1. Nationale definitioner og opfattelser af CCE som fag og område
2. Nationale opfattelser af vigtige processer i CCE undervisningen
3. Nationale opfattelser af vigtige temaer i CCE undervisningen

ICCS har forsøgt at sammenfatte et meget overordnet billede af disse forhold i tre tabeller, som er inkluderet i nedenstående afsnit. Tabellerne er uddrag af en kommende særskilt rapport, der vil give meget mere præcise beskrivelser af disse og andre kontekstuelle forhold fra de deltagende lande.

Nationale definitioner og opfattelser af "CCE" som fag og område

Fra IEAs undersøgelse CIVED 1999 vides på forhånd, at området for "Civic and Citizenship Education" kan være organiseret forskelligt og have forskellige mål i forskellige lande og/eller regioner. Feltets kompleksitet medfører dog, at det er vanskeligt at give en entydig definition af dette undervisningsområde i de enkelte lande. Som sådan er det jo almindeligt at antage, at elevernes politiske dannelse *i skolen* både er et resultat af et eller flere fags indhold, af undervisningsformer, af skolekulturen i videre forstand, af lærer-elev relationernes karakter, af elevernes mulige medbestemmelse, af lokalsamfundets karakter, af forældrenes indflydelse, af skoleledelsens karakter etc. Dertil kommer de brede indflydelser fra landes skolesystemer og politiske systemer. I en vis forstand er feltet således kendetegnet ved per definition ikke at kunne afgrænses entydigt. Forskellige lande benytter sig da også af forskellige organiseringsprincipper, hvor man eksempelvis ser en del forskelle i forhold til, om undervisningen afgrænses til ét fag, til flere fag eller til alle fag. Desuden kan man i forskellige skolesystemer lægge mere eller mindre vægt på skolekulturen og de ikke specifikt faglige aktiviteter. Dog må man sige, at selv i de lande, hvor undervisningen på området er defineret som ét fag, vil man kunne argumentere for, at elevernes politiske dannelse ikke kan reduceres til resultatet af ét enkelt fag, da forskellige delelementer af "CCE" per definition altid vil gå på tværs af fag (og uden for fag). Således er den generelle antagelse i ICCS som omtalt også, at "CCE" per definition ikke kan reduceres til udelukkende at være en direkte undervisningseffekt, men må ses i forhold til en række kontekstuelle forhold. Ikke desto mindre er det med tabel 2 forsøgt at tegne et helt overordnet billede, og naturligvis kan det i forskellige lande være mere eller mindre officiel politik at opfatte CCE som ét fag.

Som det fremgår, er der i de deltagende lande er en mangfoldighed af tilgange til "Civic and Citizenship Education". De fleste lande beskriver således "Civic and Citizenship Education" som et område, der er integreret i flere fag (32 lande) og samtidig er tværfagligt (25 lande). Primært i østeuropæiske og ikke-europæiske lande findes specifikke obligatoriske fag, der gælder for alle skoler på disse klassetrin.

Tabellen afspejler ganske godt områdets almindelige kompleksitet, hvilket kan fremhæves som tabellens primære pointe. Det anbefales således at læse beskrivelserne af enkelte lande med lidt forbehold. Eksempelvis er der for Danmarks vedkommende *ikke* anført, at "Civic and Citizenship Education" er et "specifikt obligatorisk fag for alle studieretninger og alle skoler på "lower secondary niveau" (7. til 9. klasse). For det første fordi det ikke er tilfældet, og for det andet fordi CCE området i dansk lovgivning er bredt defineret. Ikke desto mindre spiller samfundsfag naturligvis en rolle i folkeskolens 8. og 9. klasser i Danmark, hvilket tabellen ikke viser. På tilsvarende vis vil der i alle lande kunne optræde usikkerheder om de præcise definitioner, jf. blandt andet diverse fodnoter. Ligeledes behøver det ikke at være sådan, at organiseringsprincipperne refererer direkte til faktiske realiteter, da der i forskellige lande er større eller mindre frihed for skolerne til at tilrettelægge undervisningen. Derfor dækker disse beskrivelser naturligvis over en stor variation, hvor enkelte lærere og/eller skoler ikke nødvendigvis kan genkende sig selv i beskrivelsen af de nationale forhold. En nærmere vurdering af de enkelte lande kræver således mere indgående beskrivelser. Derfor har IEA som omtalt reserveret en særskilt kommende rapport til denne problematik

Tabel 2. Organisering af CCE

Land	Organisering af CCE på 7. til 9. klassetrin						
	specifikt obligatorisk fag	specifikt fag som mulighed	integreret i flere fag	tværfagligt	forsamlinger og særlige begivenheder	aktiviteter udenfor skemalagt undervisning	erfaringer i klassen / klasse-etos
Belgien (flamsk) ¹			●	●	●	●	●
Bulgarien			●	●	●	●	●
Chile			●	●	●	●	●
Colombia ¹	⊙	⊙	●	●	⊙	⊙	●
Cypern			●	●	●	●	●
Danmark ²			●	●			●
Den Dom. Republik	●		●	●	●	●	●
England	●		●	●	●	●	●
Estland	●		●	●			
Finland			●	●		●	●
Grækenland ^{1 3}	⊙		●		●		●
Guatemala			●	●	●	●	●
Holland			●			●	
Hong Kong (SAR)				●	●	●	
Indonesien	●						
Irland	●		●	●	●	●	●
Italien			●	●	●	●	●
Letland			●	●	●	●	●
Liechtenstein			●		●	●	●
Litauen	●		●	●	●	●	●
Luxembourg	●		●	●	●	●	●
Malta			●	⊙	●	●	●
Mexico	●		●	●	●	●	●
New Zealand ⁴			●	●	●	●	●
Norge			●		●		●
Paraguay	●		●			●	
Polen	●				●	●	
Rusland	●			●	●	●	●
Schweiz	●		●	●			●
Slovakiet	●			⊙	⊙	⊙	⊙
Slovenien	●		●		●		●
Spanien	●		●	●	●	●	●
Sverige			●	●			
Sydkorea	●		●	●	●	●	●
Taiwan (Taipei)	●			●	●	●	●
Thailand			●		●	●	●
Tjekkiet	●		●	●			
Østrig			●	●			

Tegnforklaring

● I alle undervisningsprogrammer og for alle skoletyper

⊙ I nogle undervisningsprogrammer

¹ Data relaterer til det undersøgte klassetrin, da der er forskelle i fremgangsmåde på de forskellige klassetrin mellem 7. og 9. klasse.

² Der er intet formelt nationalt curriculum, men ministerielle guidelines udgør en art 'alment curriculum' og inkluderer CCE aspekter.

³ Der undervises ikke i CCE på det undersøgte klassetrin og der er ingen intenderet integration. CCE emner kan behandles indenfor et antal fag.

⁴ CCE udgør størstedelen af curriculum i de socialvidenskabelige fag.

⁵ Der er betydelige forskelle i fremgangsmåde imellem landets kantonen. I nogle er CCE et selvstændigt fag i curriculum, mens det i andre er integreret i flere fag.

Nationale opfattelser af vigtige processer i CCE undervisningen

Nedenfor kortlægges den vægt, de deltagende lande lægger på forskellige processer vedrørende CCE (viden, forståelse, diskussion, projekter, analysearbejde, aktiv deltagelse, beslutningsprocesser, identitetsudvikling, engagement etc.).

Tidligere undersøgelser har fremhævet, at CCE i stigende grad bliver forstået og defineret som et område, der ikke kun består af kundskaber og færdigheder (undertiden omtalt som Civic Education), men også af aktiviteter og processer, der fremmer holdninger, værdier og engagement som medborger (undertiden omtalt som Citizenship Education) samt mulighederne for eleverne til at deltage i aktiviteter i og udenfor skolen. IEAs projekt CIVED 1999 identificerede således en tendens til en udvidelse af CCEs rolle i retning af at inddrage flere aktiviteter i lokalsamfundet.

Også fra andre undersøgelser er det kendt, at CCE i mange europæiske lande ikke blot indbefatter det, som eleverne lærer i undervisningen på skolen, men også elevernes muligheder for at afprøve det lærte i praksis ved at deltage i skolens fælles aktiviteter af ikke direkte undervisningsmæssig art og i lokalsamfundets aktiviteter og institutioner omkring skolen. Dette omtales ofte som at udvikle en aktiv læringstilgang som lægger vægt på elevdeltagelse og på ideen om en demokratiserende skole i mere bred forstand.

På den baggrund har ICCS undersøgt hvordan opfattelsen er af forskellige arbejdsformer og processer i undervisningen på området for politisk dannelse. Det skal understreges, at der her er tale om vurderinger baseret på offentlige nationale dokumenter, undervisningsplaner, curricula etc., så der er i nogen grad tale om en blanding af nationale vurderinger og idealforestillinger, der ikke nødvendigvis er repræsentative for de aktiviteter, der rent faktisk foregår i et givet land på en given skole. Undersøgelsen giver dog en første fornemmelse af situationen og opfattelsen i forskellige lande, idet man får et indtryk af spændvidden af dette område, hvilket jo netop har været ambitionen. De enkelte lande vil også på dette område blive beskrevet mere indgående i en kommende IEA rapport.

Tabel 3 (nedenfor) viser, at tendensen fra CIVED undersøgelsen 1999 i retning af et udvidet begreb om CCE er fortsat. Alle ICCS landene, undtagen Luxembourg, mener således, at CCE indbefatter en mangfoldighed af processer.

De officielle formål med CCE i de forskellige lande er tydeligvis på den ene side at bidrage til at udvikle faktuelle kundskaber og begrebsforståelse og på den anden side at udvikle færdigheder i kommunikation (debat). Et overordnet formål om at udvikle en positiv indstilling til politisk deltagelse er udbredt som officielt formål.

Det er ligeledes almindeligt udbredt, at området indbefatter det mål at udvikle den nationale identitet. Selv om landene lægger større vægt på at udvikle viden og forståelse af samfundet, lægger de således tydeligvis også vægt på andre processer. Spørgsmålene om at tilvejebringe muligheder for et aktivt elevengagement på skolen og i lokalsamfundet forekommer relativt mindre udbredt.

Tabel 3. Vægtning af forskellige processer vedrørende CCE i 8. klasse

Land	Processer											
	Viden og forståelse af			Kommunikation gennem		At skabe muligheder for elevers involvering i		At analysere og observere forandringsprocesser		At reflektere og analysere	At udvikle sans for	Udvikle positiv holdning til
	basale fakta	nøglebegreber og centrale ideer	nøgleværdier og holdninger	diskussion og debat	projekter og skriftligt arbejde	beslutningsprocesser på skolen	fællesskab om aktiviteter	i skolen	i lokal-samfund	muligheder for deltagelse og engagement	national identitet og loyalitet	at deltage aktivt i samfund
Belgien, flamsk	●	●	●	●	○	●	○	●	○	●	○	○
Bulgarien	●	●	●	●	●	○	○	○	●	○	●	●
Chile	●	●	●	●	●	●	●	○	●	●	●	●
Colombia	○	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	●
Cypern	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Danmark	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○
Den Dom. Rep.	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	●	●
England	●	●	●	●	●	●	○	○	○	●	○	●
Estland	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	●	●
Finland	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Grækenland	●	●	●	●	○	●	○	○	○	○	●	●
Guatemala	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	●	○
Holland	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Hong K. (SAR)	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	●	○
Indonesien	●	●	●	●	○	○	●	○	○	○	●	●
Irland	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Italien	●	●	●	○	○	○	●	○	○	○	●	●
Letland	○	○	●	●	●	○	○	○	○	○	●	○
Liechtenstein	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	●	●
Litauen	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Luxembourg	○	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Malta	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Mexico	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
New Zealand	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Norge	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	●
Paraguay	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	●	○
Polen	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●	○
Rusland	●	●	●	○	●	●	○	○	○	○	○	○
Schweiz	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Slovakiet	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Slovenien	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○
Spainen	●	●	●	●	○	●	○	○	○	●	○	●
Sverige	●	●	●	○	○	●	○	○	○	○	○	●
Sydkorea	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	●
Taiwan (Taipei)	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Thailand	●	●	○	●	●	○	●	○	○	○	○	●
Tjekkiet	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Østrig	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Tegnforklaring ○ ingen vægt ○ nogen vægt ● stor vægt

Nationale opfattelser af vigtige temaer i CCE undervisningen

I lighed med udbredelsen af forskellige processer i undervisningen, har tidligere undersøgelser også påvist en tendens til udvidelse af CCE områdets faglige spændvidde. Dette kan ses som svar på den gentænking af CCE, der foretages i forskellige lande for at forberede de unge til at møde nye tendenser og udfordringer i samfundet i det 21. århundrede. En rapport med nationale studier i CIVED viste således en ny bevægelse i mange lande hen imod at fokusere på mere abstrakte ideer såsom rettigheder, men dog samtidig med opretholdelsen af et traditionelt fokus på viden om politiske institutioner og processer. Eurydice undersøgelsen af CCE i Europa viste, at landene lagde vægt på viden om demokrati og politiske institutioner sammen med et voksende fokus på menneskerettigheder. Den fokuserede ikke mindst på en bevægelse i landene i retning af at interessere sig for europæiske og internationale dimensioner som svar på globaliseringen.

I det følgende skal der fokuseres på de faglige emner, som ICCS landene dækker i deres CCE undervisning på det undersøgte niveau (typisk 8.klasse) og på den vægt, der lægges på emnerne. Beskrivelsen er lavet på grundlag af fagbeskrivelser, officielle og uofficielle curricula, rammeplaner, målsætninger med videre i de enkelte lande. Det er givetvis således, at den enkelte skoles praksis ofte afviger fra disse vurderinger. Intentionen med denne kortlægning er at se på nogle helt overordnede betragtninger i de enkelte lande om relevansen af forskellige områder.

Resultaterne i Tabel 4 (nedenfor) støtter og forstærker således tendensen fra tidligere undersøgelser. De viser, at ICCS landene søger at dække et bredt udvalg af emner i CCE, men viser samtidig, at der er en varierende vægtning af disse emner. Mange lande lægger stor vægt på 'menneskerettigheder', 'parlaments- og regeringssystemer' og 'valg og afstemninger'. Der er også tegn på, at nye emner såsom 'miljøet' og 'forståelse af forskellige kulturer og etniske grupper' vinder frem.

De emner, der hyppigst bliver udnævnt til at have stor vægt på det undersøgte klassetrin, er 'menneskerettigheder' (24 lande), 'forståelse for forskellige kulturer og etniske grupper' (22 lande), 'parlaments- og regeringssystemer' (22 lande), 'miljøet' (22 lande) og 'valg og afstemninger' (20 lande). De emner, der i mindre grad bliver lagt vægt på er 'juridiske systemer og domstole' (13 lande), 'kommunikationsstudier' (13 lande), 'økonomi' (12 lande), 'regionale institutioner og organisationer' (12 lande), 'konfliktløsning' (10 lande). Endelig blev 'frivilligt arbejde' kun nævnt af fire lande.

Selv om det ikke er jævnt fordelt over alle lande, er det klart at CCE ikke blot forholder sig til politiske, men også økonomiske, sociale og kulturelle dimensioner i samfundet. CCE emnerne afspejler også spredningen af modernisering og globalisering, idet mange lande lægger vægt på kommunikationsstudier (medier), menneskerettighederne og miljøet, mens temaer om globale og internationale organisationer henholdsvis om regionale institutioner og organisationer er dog ikke så udbredt som meget vigtigt.

Frem for alt belyser tabellen bredden af emner, der medtages i CCE i de deltagende lande. I de fleste lande (med Hong Kong, Luxembourg og Guatemala som tydeligste undtagelser fra reglen) udnævnes samtlige temaer således til at have nogen eller stor vægt, hvilket på den ene side understreger områdets bredde, men selvfølgelig også viser, at præcise definitioner er ganske vanskelige. Det er derfor relevant at gentage forbeholdet fra tidligere, at disse tabeller baserer sig på officielle dokumenter, hvor idealforestillinger om, hvad skolerne kan/skal/bør beskæftige sig med ikke nødvendigvis modsvarer af de faktiske forhold på skolerne. For nærmere beskrivelser af enkeltlande henvises igen til IEAs kommende rapporter.

Tabel 4. Udbredelsen af faglige emner på området for CCE

Land	CCE emner											
	Menneske-rettigheder	Rets-systemer og domstole	Forstå kulturer og etniske grupper	Parlament og regerings-systemer	Valg	Økonomi	Frivillige grupper	Konflikt-løsning	Kommuni-kation (medier)	Det globale samfund	Regionale institu-tioner	Miljø
Belgien (flamsk)	●	○	●	○	●	○	○	●	●	○	○	●
Bulgarien	●	○	●	●	○	●	○	○	○	●	●	●
Chile	●	○	●	○	●	●	●	●	●	○	○	○
Colombia	●	○	●	○	○	○	○	●	●	○	○	●
Cypern	●	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○
Danmark	○	○	●	●	○	●	○	○	○	○	○	○
Den Dom. Rep.	●	○	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○
England	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Estland	●	●	●	●	○	●	●	○	○	○	○	○
Finland	●	○	●	●	●	●	○	○	●	○	●	●
Grækenland	●	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○
Guatemala	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Holland	●	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Hong Kong, SAR	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Indonesien	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Irland	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Italen	●	○	●	○	○	○	●	○	○	○	○	●
Letland	●	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Liechtenstein	●	○	●	○	○	●	○	●	○	○	○	●
Litauen	●	○	○	●	●	○	○	○	○	○	○	○
Luxembourg	●	○	●	○	○	○	●	●	○	○	○	●
Malta	○	●	○	●	○	●	●	○	○	○	○	●
Mexico	●	○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●
New Zealand	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Norge	●	●	○	●	○	○	○	○	○	○	○	●
Paraguay	○	●	○	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Polen	○	○	○	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Rusland	○	○	○	○	○	●	○	○	○	○	○	●
Schweiz	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○
Slovakiet	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○
Slovenien	●	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Spanien	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Sverige	●	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○	●
Sydkorea	●	●	●	●	●	●	○	○	○	○	○	●
Taiwan (Taipei)	○	●	○	●	●	○	○	○	○	○	○	●
Thailand	○	●	○	●	●	●	○	○	○	○	○	●
Tjekkiet	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○
Østrig	○	○	●	●	○	●	○	○	○	○	○	●

Tegnforklaring ○ ingen vægt ○ nogen vægt ● stor vægt

Resume af resultaterne angående nationale CCE kontekster

Materialiet bekræfter de pågående internationale forandringer i undervisningens emner, processer og rækkevidde, der må forstås som svar på de politiske forandringer, der betyder en nytænkning af mål og forventet udbytte af CCE under globaliseringen.

Organiseringen af CCE foregår på mange forskellige måder. Der tegner sig et billede af CCE som enten to eller tredimensionel, hvor den todimensionelle variant kendetegnes ved, at CCE er integreret i flere fag og er et tværfagligt emne, mens den tredimensionelle derudover inkluderer CCE som obligatorisk specifikt fag.

Processuelt defineres CCE i de fleste lande ved en bred vifte af processer, der finder sted både i og udenfor klasserummet og skolen. Disse inkluderer at udvikle viden, kommunikation, national identitet og positiv holdning til at deltage i samfundslivet.

Indholdsmæssigt omfatter CCE curricula en bred vifte af faglige emner, der er forbundet til disse processer. Det omfatter viden og forståelse af politiske institutioner og ideer såsom menneskerettigheder såvel som emner som kulturel diversitet, miljø og kommunikation. Især miljøområdets status forekommer at være markant.

Resultaterne i dette kapitel bekræfter vigtigheden af at inddrage oplysninger om forskellige skolesystemers forskellige opfattelser og prioriteringer. Når man skal vurdere og sammenligne resultater fra forskellige lande kan det således være væsentligt at erindre sig, at de nationale kontekster, målsætninger og prioriteringer kan være forskellige. De her forelagte beskrivelser af enkeltlande er dog at betragte som overordnede og foreløbige. I en kommende IEA rapport vil disse beskrivelser af lande som sagt blive foretaget mere indgående.

III. Kundskaber og færdigheder – ICCS testen

I projekt ICCS anvendes en test, der på engelsk blot omtales som The Civic Knowledge Test. "Civic Knowledge" henviser imidlertid ikke til viden i meget konkret forstand ("paratviden"), men er et udtryk for evnen til at beskrive, forstå, analysere, fortolke og forklare forskellige spørgsmål, der omhandler aspekter af det at være borger i et demokrati. Nogle test-spørgsmål vedrører typiske samfundsfaglige emner om for eksempel det parlamentariske system, samfundsinstitutioner og magtens deling, mens andre omhandler fænomener, begivenheder og aktiviteter i civilsamfundet med fokus på mere hverdagslige erfaringer.

I det følgende anvendes blot betegnelsen "ICCS testen" om denne test.

Nedenfor beskrives lidt flere detaljer fra testens opbygning med eksempler på anvendte items (opgaver og spørgsmål) og med en beskrivelse af den anvendte måleskalas egenskaber. Derefter præsenteres de internationale og nationale resultater af testen i en række tabeller.

Om målingen af kundskaber og færdigheder med ICCS testen.

Testens omfang

ICCS er som sagt det tredje IEA projekt, som inkluderer en test af kundskaber og færdigheder. Første gang går tilbage til 1971, hvor der blev anvendt en test med 47 items i 9 lande (14-årige), mens anden gang var i CIVED 1999, hvor 38 items blev anvendt i 28 lande (14-årige) plus en variant med 42 items i 16 lande (17/18-årige).

ICCS testen vedrørende kundskaber og færdigheder indeholder i alt 80 items, hvoraf 74 er multiple choice spørgsmål (hvor respondenter vælger mellem 4 fortrykte svar), og 6 er åbne spørgsmål, hvor respondenter skal skrive ét eller to svar på en stillet opgave. Typisk i form af 1-5 sætninger. Elevernes svar på de åbne spørgsmål er efterfølgende blevet vurderet og tildelt point efter en international kodevejledning.

Disse 80 items blev inddelt i 7 grupper med 10-11 items plus et åbent spørgsmål. Hver elev besvarede et opgavehæfte bestående af tre sådanne grupper af spørgsmål, hvor grupperne optræder i et såkaldt roteret design. Det vil sige, at hver gruppe af spørgsmål optræder i tre forskellige hæfter med tre forskellige placeringer (først, i midten, til slut). I CIVED besvarede *alle* elever den samme test. I ICCS er det kun hver 7. elev, der modtager helt identiske opgaver, idet rotationsprincippet omfatter 7 hæfter.

Måleteknikken

Fordelen ved dette balancerede rotationsdesign er, at det muliggør anvendelsen af en mere omfattende test, idet man ikke behøver at reducere antallet af items i testen til det antal items, som den enkelte elev kan nå på den afsatte tid. Ulempen er en mere kompliceret (og lidt mere usikker) beregning af scores. Desuden bliver nogle typer analyser umulige at udføre, når ikke alle elever har besvaret samme opgaver.

Elevernes resultater kortlægges ved brug af Rasch modellen (for nærmere forklaring henvises til kommende danske rapporter samt til IEAs kommende tekniske rapport), hvor 79 af de 80 items har tilfredsstillende statistiske egenskaber til at indgå i beregningen. 1 item fungerer dog meget forskelligt i forskellige lande og kan derfor ikke benyttes til at sammenligne lande med. På den anvendte måleskala er det samlede internationale gennemsnit sat til værdien 500 og standardafvigelsen til 100. Dette er normal procedure for de seneste IEA studier. Alle lande vurderes således med afsæt i dette totale gennemsnit på 500, hvorfor resultattabellen nedenfor også anfører, om lande er over eller under gennemsnittet i statistisk signifikant forstand. I den kommende udvidede IEA rapport vil der blive inkluderet en tabel med angivelse af statistisk signifikante forskelle mellem alle lande. Der kan i øvrigt ikke angives ét og kun ét tal for, hvor stor en forskel på skalaen, der skal til, før en forskel mellem to lande er signifikant, da det

afhænger af de enkelte landes værdier for "standard error of measurement" (et udtryk for usikkerheden om landets resultat). I de fleste tilfælde skal der cirka 14 skalapoint til (plus/minus 4 point), før en forskel på måleskalaen i statistisk forstand er signifikant (ikke tilfældig). Det enkelte lands konfidens-interval (usikkerheden om det helt præcise resultat) udregnes som plus/minus 2 gange landets standard error, der er anført i parentes i tabellen.

Testen som måling af niveau

Umiddelbart er det afgørende i konstruktionen af en Rasch skala spørgsmålet om de anvendte items sværhedsgrad (og den dertil påkrævede dygtighedsgrad), hvor sværhedsgraden for så vidt er uafhængig af opgavens specifikke tema, da der jo om alle temaer vil kunne konstrueres lette og svære spørgsmål. Umiddelbart kunne man derfor opfatte det sådan, at en skalascore for så vidt ikke indeholder så megen specifik information om indholdet, men alene angår den relative inddeling af elever, klasser og lande på skalaen efter dygtighedsgrad alene.

IEA har imidlertid forsøgt sig med en tredeling af skalaen efter en vurdering af de typer af kognitive processer, der (angiveligt) skal til for at løse opgaver på tre niveauer fra 1 til 3 (med 3 som det højeste). Endvidere er der et fjerde niveau under det laveste niveau (altså et niveau 0). Sidstnævnte niveau er i denne rapport kun defineret ved, at eleven ikke opnår niveau 1. Skæringspunkterne på skalaen falder med 84 points mellemrum ved over 395, over 479 og over 573.

Det skal understreges, at testen ikke eksplicit er blevet udviklet til at måle lige netop disse tre niveauer, der således er en empirisk konstruktion på basis af den måde, som items har vist sig at placere sig på med hensyn til deres sværhedsgrad sammenholdt med definitioner af de enkelte items krav til kognitive processer i elevens opgaveløsning. Sidstnævnte definition er dog noget kompliceret, da det jo ikke altid er sådan, at en opgaveløsning kræver én og kun én bestemt måde at tænke på.

Den generelle tankegang er således, at eleverne på niveau 1 har en basal, men dog også noget usammenhængende *viden om* forskellige dele af samfundet og om medborgerskab. På niveau 2 har eleverne en bedre *forståelse af* sammenhængen mellem forskellige samfundsmæssige institutioner og borgerens politiske deltagelsesmuligheder samt i det hele taget en mere udviklet opfattelse af det repræsentative demokrati, og på niveau 3 finder man en mere udviklet evne til at forstå både konkrete og abstrakte sammenhænge og forbindelser mellem forskellige niveauer i samfundet. Niveaulet kendetegnes ved en evne til at løse (ikke mindst de åbne) opgaver ved at *anvende viden* til at *analysere, vurdere og argumentere*.

IEA understreger, at tredelingen både kan anskues som en statisk hierarkisk tredeling af empirien, men også som en bredt defineret udviklingsmæssig logik, som ikke nødvendigvis er en lineær læringsrækkefølge, men at læring ikke desto mindre formodentlig ofte følger en lignende udvikling. Som sådan repræsenterer denne tænkning i en udvikling på tre niveauer givetvis en mere almen udviklingslogik, der således næppe er særegen for ICCS. Der er næppe tvivl om, at niveaudelingens elementer er udmærkede forklaringer på, hvorfor nogle spørgsmål er lette og andre svære, men det vil fordre mere uddybende analyser at vurdere, i hvilken grad der er empirisk belæg for præcis denne niveaudeling.

Tabel 5. ICCS Testens tre niveauer og de tilknyttede kundskaber og færdigheder

<p>Niveau 3 (højt) 563 point eller mere</p>	<p>Elever på niveau 3 har generelt en mere <i>sammenhængende forståelse</i> af forholdet mellem forskellige sociale og politiske institutioner. De er således i stand til at se en sag fra flere perspektiver og kan vurdere de mulige effekter af givne handlinger i givne scenarier. De forstår, hvorledes aktivt medborgerskab er et proaktivt middel til et mål og ikke blot en reaktion. De kan sætte sig ind i rationaler og argumenter bag givne handlinger ved at <i>anvende</i> deres viden om samfundssystemets virkemåde. Ligeledes kan de sætte sig ind i rationaler ved forskellige givne love og vurdere konsekvenser af forskellige praksisser eller love. De udviser god forståelse for interkulturelle problematikker, forstår fænomener som bestikkelse og etisk forbrug. De er i stand til at identificere problemer og formulere forslag vedrørende konfliktløsning og problemløsning. De har et grundlæggende kendskab til international økonomi, og forstår de mere strategiske aspekter af politisk deltagelse.</p>
<p>Niveau 2 (mellem) 479 til 562 point</p>	<p>Elever på niveau 2 har en god <i>forståelse</i> af det repræsentative demokrati som politisk system. De forstår hvorledes institutioner og love kan beskytte og promovere et samfunds værdier og principper. De kan <i>generalisere</i> til principper og værdier fra konkrete eksempler på politikker eller scenarier. Deres forståelse af aktivt medborgerskab rækker ud over den nære nationale sammenhæng. De kan <i>koble</i> ansvaret for at stemme til princippet om repræsentation, og har en viden og forståelse for indhold og funktion af det nationale parlament og den nationale grundlov. De forstår vigtigheden af, at nogle institutioner er uafhængige af statens indflydelse. De forstår grundlæggende, hvordan statslige og civile institutioner arbejder. En afgørende forskel til niveau 1 er, at disse elever kan bruge deres viden til at <i>vurdere</i> scenarier, hvor de kan forstå rationalerne bag eksempler på politikker og praksisser. Hvor niveau 1 kendetegnes ved en grundlæggende viden om forskellige karakteristika ved samfundet, har eleverne på niveau 2 en bedre <i>forståelse</i> af samfundet som proces og system.</p>
<p>Niveau 1 (grund) 395 til 478 point</p>	<p>Elever på niveau 1 har en grundlæggende <i>viden</i> om demokratiske principper som frihed og lighed. De er i stand til at koble principperne til hverdagssituationer, hvor principperne er under pres eller udfordres (retfærdighed/uretfærdighed). De kan identificere overordnede karakteristika ved det demokratiske system. De har et fundamentalt kendskab til mediernes betydning for spredning af forskellige nyheder til offentligheden, forstår princippet om hemmelig afstemning, forstår at politiske ledere bør være lydhøre i forhold til borgerne, har basalt kendskab til menneskerettighederne og forstår internettets betydning som politisk kommunikationsredskab. De har kendskab til grundlæggende begreber om den aktive samfundsborger, har en forståelse for nødvendigheden af lovgivning og kan forstå basale sammenhænge mellem individuelle handlinger og handlingernes formål.</p>
<p>Niveau "under niveau 1" < 395 point</p>	<p>IEA giver ingen egentlig beskrivelse af dette niveau. Det hænger sammen med, at det er vanskeligt at give en entydig definition af niveauet "under niveau 1", da eleverne på dette niveau opnår deres resultat på basis af forskellige dele af den viden, der udgør niveau 1.</p>

To eksempler på anvendte spørgsmål

Åbent spørgsmål

I det følgende vises to eksempler på de anvendte spørgsmål. IEA offentliggør kun få og udvalgte eksempler på testspørgsmål, da det naturligvis ikke er muligt at genanvende en test, hvis test-spørgsmålene bliver udbredt offentligt.

Det første eksempel (i tabel 6) er et eksempel på et åbent spørgsmål, hvor der skal afgives to skriftlige svar på et stillet spørgsmål. Elevernes svar på disse spørgsmål blev efterfølgende analyseret og scoret efter faste retningslinjer i hvert land. De enkelte elever blev således tildelt 0 point for forkert svar, 1 point for delvist rigtigt svar og 2 point for rigtigt svar.

Vedrørende elevernes svar på dette spørgsmål, er det sådan, at elever med 1 point på dette spørgsmål typisk vil ligge på niveau to som samlet resultat af testen og elever med 2 point typisk ligge på niveau tre på testen. Elever med 0 point ligger i al almindelighed på niveau ét eller under niveau ét.

Som det fremgår, er opgaven i dette item, at eleven skal give to bud på, hvordan offentlig debat kan være til fordel for et samfund. Bemærk, at opgaveteksten i sig selv giver en definition på offentlig debat, som svaret tager afsæt i. Spørgsmålet drejer sig således ikke om, hvorvidt eleverne kender begrebet eller ej, men derimod handler om elevernes forståelse af betydningen af offentlig debat som defineret i teksten. Det er således ikke et rigtigt svar at forklare, hvad offentlig debat er. Svaret skal udlægge samfundsmæssige fordele ved overhovedet at have offentlig debat.

En af fordelene ved at stille krav om flere svar på åbne spørgsmål er, at man får testet elevernes evne til at anskue en given sag fra flere vinkler, hvilket er relevant i forhold til komplekse fænomener, der kan opfattes og vurderes på flere måder.

Kodevejledningen (der i meget kort version er vist under spørgsmålet) viser de *svarkategorier*, der kunne udløse point på dette spørgsmål. Bemærk, at elevens svar naturligvis *ikke* skal være identisk med et af eksemplerne, men indholdet i elevens svar skal kunne siges at referere til en af kategorierne for at være et pointgivende svar. Hvis eleven kan give to svar, der dækker to *forskellige* kategorier udløser det 2 point. Ét svar for én rigtig kategori udløser 1 point (ét svar inkluderende to rigtige kategorier giver også 2 point).

Elevens evne til at give to rigtige svar ses således som tegn på en evne til at anlægge forskellige perspektiver på en sag og til at formulere forskellige argumenter.

Det er dog ikke et krav i forhold til pointgivningen, at eleven nødvendigvis udtrykker sig i en kompleks argumentation. Der gives således ikke point for elevens evne til at formulere sig eller sprogrigtighed, men der gives point, hvis eleven kan formulere svar, der repræsenterer kategorierne. I dette tilfælde ikke mindst om eleverne forstår de mulige samfundsmæssige effekter og fordele af, at borgere engagerer sig i offentlig debat.

Som det fremgår af tabel 6, var der i alt 20% af eleverne (gennemsnit af alle lande), der fik 2 point, mens i alt 67% fik mindst 1 point. Med andre ord fik 33% 0 point. Som det fremgår, skiller Danmark sig ganske positivt ud fra gennemsnittet ved at have den næsthøjeste procent på 2 point (efter Sydkorea) og ved ligeledes at have den næsthøjeste procent på 1 point (delt med Slovakiet og Polen).

Tabel 6. Eksempel på et åbent spørgsmål fra ICCS test

Eksempel item 1	Land	1 eller 2 point	2 point
<p>Offentlig debat vil sige, at folk åbent diskuterer deres meninger. Offentlig debat foregår i avisernes læserbreve, i diskussioner i TV og radio, på Internettet og på offentlige møder. Offentlig debat kan handle om et lokalområde, om en kommune, om danske eller om internationale spørgsmål.</p> <p>Hvordan kan offentlig debat være til fordel for et samfund?</p> <p>Skriv to forskellige fordele.</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>Kodningsregler</p> <p>Der gives 2 point, hvis svaret refererer til to fordele fra to forskellige af de følgende kategorier, og 1 point for én fordel fra én kategori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Bedre viden eller forståelse om indholdet af en sag eller situation</i> - <i>Giver løsninger på problemer eller er et forum hvorfra løsninger kan komme</i> - <i>Øger social sammenhæng, giver accept af forskellighed eller mindsker spænding</i> - <i>Øger folks tillid til samfundet eller motivation for deltagelse i samfundet</i> - <i>Repræsenterer princippet om folks ytringsfrihed</i> <p>2 point = typisk niveau 3 på testen 1 point = typisk niveau 2 på testen</p>	Sydkorea	86	42
	Slovakiet	83	34
	Danmark	83	38
	Polen	83	32
	Irland	79	28
	Rusland	79	25
	Taiwan (Kinesisk Taipei)	76	27
	Italien	75	23
	Tjekkiet	73	19
	Sverige	73	22
	Bulgarien	72	24
	Norge	71	18
	Chile	70	21
	New Zealand	69	25
	Slovenien	69	18
	Spanien	68	15
	Litauen	67	17
	Mexico	66	23
	Guatemala	65	15
	Belgien (flamsk)	63	19
	Finland	60	13
	England	59	15
	Malta	59	20
	Cypern	58	10
	Østrig	58	20
	Colombia	58	16
	Thailand	57	11
	Grækenland	54	15
Schweiz	54	9	
Paraguay	48	7	
Liechtenstein	42	6	
ICCS gennemsnit	67	20	
Overholder ikke samplingkrav:			
Holland	37	4	
Hong Kong (SAR)	69	14	

Multiple Choice spørgsmål

I tabel 7 vises et eksempel på de anvendte multiple choice spørgsmål (flervalgsspørgsmål). Eleven skal (om muligt) afkrydse det rigtige svar af de fortrykte muligheder. Dette spørgsmål er blandt de relativt lette, og på IEAs tredeling svarer et rigtigt svar på dette spørgsmål typisk til testniveau 1.

Teksten giver respondenten en kort kontekst og baggrund for at forstå fænomenet "ethical consumerism" (etisk forbrug), der på dansk vel ofte defineres som "politisk forbrug" eller "den politiske forbruger". Tanken er således, at respondenten skal koble den uretfærdige behandling af børnearbejderen (qua børnearbejde og /eller lav løn) til den etiske/politiske handling ikke at købe varen. Spørgsmålet tager i øvrigt ikke stilling til fænomenet (om dette politiske forbrug er "rigtigt" eller "forkert"). Det handler om at forstå den mest sandsynlige (givet scenariet) motivation bag den beslutning, som personen i spørgsmålet træffer.

Tabel 7. Eksempel på (multiple-choice) item fra ICCS testen

Eksempel item 2	Land	Procent rigtige
<p>Peter køber nye sko til idræt. Så finder Peter ud af, at hans nye sko kommer fra et firma, der ansætter små børn til at lave sko på en fabrik, og giver dem en meget dårlig løn for deres arbejde. Peter siger, at han ikke mere vil gå med sine nye sko.</p> <p>Hvorfor vil Peter ikke gå med sine nye sko?</p> <p>☐</p> <p>Han tror, at skoene ikke vil holde ret længe, når børn har lavet dem.</p> <p>☐</p> <p>Han vil ikke støtte det firma, som de kommer fra.</p> <p>☐</p> <p>Han ønsker ikke at støtte de børn, som lavede dem.</p> <p>☐</p> <p>Han er vred, fordi han betalte mere for skoene, end de egentlig er værd.</p>	Finland	92
	Danmark	91
	Sverige	86
	Italien	85
	Irland	85
	Schweiz	85
	Norge	84
	Liechtenstein	83
	Spanien	82
	England	82
	New Zealand	82
	Belgien (flamsk)	81
	Østrig	79
	Sydkorea	77
	Polen	76
	Slovenien	75
	Rusland	75
	Chile	75
	Litauen	74
	Letland	74
Luxemburg	74	
Colombia	74	
Bulgarien	73	
Grækenland	73	
Estland	72	
Malta	72	
Tjekkiet	67	
Taiwan (Kinesisk Taipei)	67	
Slovakiet	61	
Mexico	61	
Thailand	57	
Guatemala	57	
Paraguay	56	
		52
	Cypern	
	Den Dom. Republik	45
	Indonesien	38
	ICCS gennemsnit	73

Rigtigt svar = niveau 1 på testen

Overholder ikke samplingkrav:

Holland	72
Hong Kong (SAR)	73

Som det ses er det samlede internationale gennemsnit på 73% rigtige svar (12 lande over 80%) og der er en variation fra 38% i Indonesien til 92% i Finland. Danmark opnår det næsthøjeste gennemsnit med 91% rigtige svar.

Spørgsmålet er et typisk eksempel på multiple choice spørgsmål, hvor svaret typisk skal findes i forholdet mellem et stykke tekst og de fire svarmuligheder. Et lille mindretal af spørgsmålene er kortere, og har lidt mere karakter af paratviden om specifikke begreber eller fænomener.

ICCS – Testen – sammenligning af lande

Testresultaterne for de deltagende lande vises i tabel 8, hvor der ligeledes er anført klassetrin og elevernes gennemsnitlige alder. Gennemsnittet for lande varierer fra 380 point til 576 point på skalaen, hvilket svarer til (næsten) to standardafvigelser. Det er en ret stor variation, men det skal også ses i forhold til, at især Den Dominikanske Republik relativt scorer meget lavt (næstlaveste gennemsnit er 424).

Klassetrin og alder

Et genkommende problem i internationale sammenligninger er at sikre, at man undersøger sammenlignelige klassetrin/aldersgrupper, hvilket kan være vanskeligt grundet forskellige skolesystemers forskelle i alder ved skolestart og måder at definere klassetrin på.

Der er kun lille variation i ICCS vurderet efter klassetrin, idet 34 lande har testet den officielle målgruppe, nemlig 8. klassetrin, mens 4 lande (Paraguay, England, New Zealand, Malta) har testet 9. klasse, som aldersmæssigt svarer ganske godt til gennemsnittet. Norge har testet den officielle målgruppe (8. klasse), som imidlertid aldersmæssigt svarer til en dansk 7. klasse. De yngste elever findes således i Norge, Slovenien og Grækenland med 13,7 år.

Aldersmæssigt er der en variation fra 13,7 år til 15,5 år. Selv om sammenhængen mellem alder og resultat langt fra er entydigt på landeniveau, så ses der dog en tendens til, at lande med relativt set høje aldersgennemsnit er overrepræsenterede i toppen af tabellen. Først på 10. pladsen finder vi et land med en gennemsnitsalder under 14,2 år.

Gennemsnitsalderen i Danmark på 14,9 år er blandt de højeste, men dog ikke ekstraordinært højt (16 lande har gennemsnitsalder over 14,6). I CIVED fra 1999 var den danske gennemsnitsalder 14,8. Forskellen til ICCS skyldes, at de fleste skoler testede på et lidt senere tidspunkt i ICCS (typisk i april) end i CIVED (typisk i marts).

Signifikante forskelle

I alt 4 lande (Rusland, Litauen, Spanien og Østrig) afviger ikke statistisk signifikant fra gennemsnittet på 500. 14 lande er statistisk set signifikant under gennemsnittet og 18 lande statistisk set signifikant over gennemsnittet. I denne "Initial Findings" rapport offentliggør IEA ikke oplysninger om signifikante forskelle mellem alle de enkelte lande, men benytter kun denne enkle tredeling. Yderligere data vil blive inddraget i kommende rapporter.

Det kan dog tilføjes til tredelingen, at de fire øverste lande med sikkerhed ligger statistisk signifikant over alle lande med lavere placeringer. Springet på 22 skalapoint mellem nummer 4 og 5 er således uventet stort. Ligeledes er en gruppe på fire lande i bunden med sikkerhed i en gruppe for sig selv. Til gengæld ses en gruppe lande fra cirka nummer 5 til cirka 12, hvor forskellen fra land til land er meget lille (ikke signifikant).

Tabel 8. Skala for: Testresultat med klassetrin og gennemsnitsalder

	Klasse	Alder	Gennemsnit	(S.E.)	
Finland	8.	14,7	576	(2,4)	⑦
Danmark	8.	14,9	576	(3,6)	⑦
Sydkorea	8.	14,7	565	(1,9)	⑦
Taiwan (Taipei)	8.	14,2	559	(2,4)	⑦
Sverige	8.	14,8	537	(3,1)	⑦
Polen	8.	14,9	536	(4,7)	⑦
Irland	8.	14,3	534	(4,6)	⑦
Schweiz	8.	14,7	531	(3,8)	⑦
Liechtenstein	8.	14,8	531	(3,3)	⑦
Italien	8.	13,8	531	(3,3)	⑦
Slovakiet	8.	14,4	529	(4,5)	⑦
Estland	8.	15,0	525	(4,5)	⑦
England	9.	14,0	519	(4,4)	⑦
New Zealand	9.	14,0	517	(5,0)	⑦
Slovenien	8.	13,7	516	(2,7)	⑦
Norge	8. (7.)	13,7	515	(3,4)	⑦
Belgien (flamsk)	8.	13,9	514	(4,7)	⑦
Tjekkiet	8.	14,4	510	(2,4)	⑦
Rusland	8.	14,7	506	(3,8)	
Litauen	8.	14,7	505	(2,8)	
Spanien	8.	14,1	505	(4,1)	
Østrig	8.	14,4	503	(4,0)	
Malta	9.	13,9	490	(4,5)	⑦
Chile	8.	14,2	483	(3,5)	⑦
Letland	8.	14,8	482	(4,0)	⑦
Grækenland	8.	13,7	476	(4,4)	⑦
Luxembourg	8.	14,6	473	(2,2)	⑦
Bulgarien	8.	14,7	466	(5,0)	⑦
Colombia	8.	14,4	462	(2,9)	⑦
Cypern	8.	13,9	453	(2,4)	⑦
Mexico	8.	14,1	452	(2,8)	⑦
Thailand	8.	14,4	452	(3,7)	⑦
Guatemala	8.	15,5	435	(3,8)	⑦
Indonesien	8.	14,3	433	(3,4)	⑦
Paraguay	9.	14,9	424	(3,4)	⑦
Den Dominikanske Republik	8.	14,8	380	(2,4)	⑦

Overholder ikke samplingkrav

Holland	8.	14,3	494	(7,6)	
Hong Kong SAR	8.	14,3	554	(5,7)	

Tegnforklaring

- Note 1: Hong Kong og Holland lever ikke op til IEAs standard for deltagelsesprocenter
- Note 2: England lever næsten op til IEAs standard for deltagelsesprocenter, men kun v. brug af reserveskoler
- Note 3: Belgien, Danmark, Norge og Schweiz overholder IEAs standard, men kun v. brug af reserveskoler
- Note 4: Slovakiets definition af populationen afviger fra IEA s definition
- Note 5: I Sydkorea og Paraguay er testadministrationen ikke udført efter IEAs forskrifter

Spredning på testen

Spredningen i resultaterne viser IEA i en tabel over elevernes fordeling efter tredelingen på testniveauer, - som tidligere beskrevet. Tabellen er sorteret efter andelen af elever i den højeste gruppe (3). Opgjort på denne måde finder man stort set samme rækkefølge, men dog med nogen variation som konsekvens af lidt forskellig fordeling af elever på de fire grupper (eksempelvis falder Sverige nogle pladser på ranglisten, fordi nogle lande har en større andel i gruppe 3 end Sverige, mens Sverige til gengæld har større andel i gruppe 1 og 2).

I 13 (14 inklusive Hong Kong) lande er den største gruppe på niveau 3, i 13 (14 inklusive Holland) lande på niveau 2, i 8 lande på niveau 1 og i 2 lande på niveauet "under niveau 1".

23 lande har mere end 60% af eleverne på niveau 2 og 3, mens 7 lande har mere end 60% af eleverne på niveau 1 eller lavere.

Som det fremgår, har Danmark den næsthøjeste andel i gruppe 3 (56%), hvor det internationale gennemsnit ligger på 28% og den tredje laveste andel i gruppen under niveau 1 (4%), hvor det internationale gennemsnit ligger på 16%.

I denne opdeling skal man være opmærksom på, at tredelingen ikke er så finmasket en beskrivelse. Således dækker gruppe 3 alt over 563 skalapoint, og mange elever opnår betydeligt højere scores. I lande (som Danmark) med høj andel af elever på niveau 3 dækker tabellen således ikke spredningen inden for denne gruppe).

Som illustration af det forhold kan man vise en alternativ spredningsbeskrivelse, hvor skalaen ikke er opdelt efter en forestilling om forskellige kognitive niveauer, men kun inddelt efter den målte dygtighed som sådan (testscoren). Det vil sige efter 100 points intervaller på skalaen (svarende til intervaller af én standardafvigelse). Som det ses giver det et andet billede af eksempelvis Danmarks resultat i den bedste gruppe af eleverne, idet det tydeliggør, at Danmark har en gruppe af endog meget dygtige elever. Som det fremgår, adskiller Danmark sig positivt fra Finland på dette punkt.

Denne tabel kaldes 9B og vises umiddelbart efter tabel 9.

Tabel 9. Fordeling af elever på fire ICCS-testniveauer

Land	Under niveau 1 < 395	Niveau 1 395 til 478	Niveau 2 479 til 562	Niveau 3 563 og >
Finland	2	10	30	58
Danmark	4	13	27	56
Sydkorea	3	12	32	54
Taiwan (Taipei)	5	15	29	50
Liechtenstein	8	18	30	45
Irland	10	20	29	41
Polen	9	19	31	41
Sverige	8	21	32	40
Italien	7	20	35	38
Slovakiet	7	22	34	37
Schweiz	6	21	37	37
Estland	8	22	34	36
New Zealand	14	22	28	35
England	13	22	31	34
Norge	11	24	33	32
Slovenien	9	25	36	30
Belgien (flamsk)	8	24	39	29
Østrig	15	25	32	29
Tjekkiet	10	27	36	28
Spanien	11	26	37	26
Rusland	10	29	36	26
Litauen	9	28	39	24
Malta	17	26	33	24
Grækenland	22	28	29	21
Bulgarien	27	26	27	20
Chile	16	33	32	19
Luxembourg	22	30	29	19
Letland	15	33	35	16
Cypern	28	32	27	13
Colombia	21	36	32	11
Mexico	26	36	27	10
Thailand	25	38	29	8
Paraguay	38	35	20	7
Guatemala	30	42	22	5
Indonesien	30	44	22	3
Den Dominikanske Republik	61	31	7	1
ICCS gennemsnit	16	26	31	28
Overholder ikke samplingkrav:				
Holland	15	28	33	24
Hong Kong SAR	7	14	30	50

Tabel 9B: ICCS Test-score fordelt på 6 numeriske niveauer (i procent)

Tabel sorteret efter højeste niveau

Land	Under 300	Fra 300 til 400	Fra 400 til 500	Fra 500 til 600	Fra 600 til 700	Over 700
Danmark	0,2	3,8	17,8	37,0	30,9	10,2
Finland	0,1	2,2	15,4	42,1	33,7	6,5
Taiwan (Taipei)	0,4	4,9	21,0	39,0	29,0	5,6
(Hong Kong, SAR)*	0,8	6,4	19,4	40,5	27,6	5,3
Sverige	0,6	7,9	27,0	37,9	21,6	5,0
Irland	0,7	9,9	25,3	37,1	22,7	4,3
Polen	0,6	8,7	25,9	38,0	22,5	4,3
New Zealand	2,5	12,7	28,1	32,8	19,7	4,1
England	1,6	12,0	29,0	34,8	18,7	4,0
Sydkorea	0,1	2,7	17,7	44,9	31,2	3,4
Estland	0,9	8,0	29,2	40,6	19,1	2,2
Norge	1,4	10,6	31,1	37,5	17,2	2,2
Slovakiet	0,3	7,6	29,4	40,1	20,4	2,1
Italien	0,5	7,1	27,6	42,4	20,4	1,9
Liechtenstein	0,7	7,9	25,3	44,4	20,3	1,5
Schweiz	0,2	6,2	28,3	44,6	19,2	1,5
Østrig	1,9	13,7	32,3	35,8	15,0	1,4
Slovenien	0,6	9,0	33,0	40,6	15,5	1,4
Tjekkiet	0,5	10,0	34,9	38,9	14,3	1,4
Rusland	0,4	10,3	36,8	38,6	12,7	1,2
Belgien (flamsk)	0,3	9,1	31,8	44,8	13,3	0,8
Bulgarien	5,5	22,4	32,2	29,4	9,7	0,7
Grækenland	3,1	20,7	34,1	31,3	10,2	0,6
(Holland)*	1,8	13,9	36,0	36,3	11,3	0,6
Litauen	0,6	9,3	36,8	41,6	11,2	0,6
Spanien	1,1	10,9	34,1	40,5	12,9	0,6
Chile	1,4	16,4	40,2	32,3	9,2	0,5
Luxembourg	3,3	19,8	37,4	29,9	9,1	0,5
Malta	2,6	15,8	32,9	36,4	11,8	0,5
Cypern	4,4	25,1	38,6	26,0	5,6	0,3
Letland	1,1	15,2	42,0	34,3	7,0	0,3
Colombia	2,1	20,7	44,2	28,8	4,1	0,1
Mexico	2,6	25,7	42,7	25,3	3,7	0,1
Paraguay	7,9	32,3	39,5	17,8	2,5	0,1
Den Dominikanske Republik	10,2	53,3	31,7	4,6	0,2	0,0
Guatemala	3,3	29,1	48,1	17,8	1,7	0,0
Indonesien	2,4	30,1	50,4	16,3	0,8	0,0
Thailand	2,1	24,2	45,7	25,5	2,4	0,0
ICCS gennemsnit	1,9	14,6	32,4	34,4	14,7	2,0

* Hong Kong SAR og Holland overholder ikke samplingkrav

Kønsforskelle på ICCS Testen

I tabel 10 vises resultaterne på ICCS testen for henholdsvis piger og drenge. Piger opnår et højere gennemsnit end drenge i *alle lande*. Gennemsnitligt 22 skalapoint. Kun i fem lande er kønsforskellen ikke statistisk signifikant (6 lande, hvis Holland medregnes). I Danmark er kønsforskellen meget lille (8 skalapoint), og kun lige akkurat statistisk signifikant. Således er kønsforskellen betydeligt større i de andre nordiske lande.

Det ser ikke ud til, at kønsforskellens størrelse i de respektive lande i udpræget grad kan forklares med landenes geografiske placering, men de fleste vesteuropæiske lande ligger dog i øverste halvdel (lille forskel), mens der er en del sydeuropæiske/østeuropæiske lande i nederste halvdel af tabellen. De ikke europæiske lande fordeler sig derimod over hele tabellen. Tilsyneladende uden nærmere systematik.

Dette er en væsentlig forskel i forhold til CIVED, hvor kønsforskellen kun var statistisk signifikant i ét af 28 lande (Slovenien), hvorfor der ikke var den helt store opmærksomhed på spørgsmålet i CIVED. Umiddelbart var CIVED således mere kønsneutralt, idet 6 lande ingen forskel havde overhovedet, 7 lande havde en fordel til drenge og 15 lande en fordel til piger. Set på den baggrund er resultatet i ICCS mere skævt fordelt på køn til systematisk fordel for piger. IEAs "Initial Findings" indeholder ikke noget bud på en forklaring, men det spiller givetvis en rolle, at testen ikke fokuserer så meget på paratviden om det politiske system (som i CIVED), men mere fokuserer på demokrati i civilsamfundet ("bløde værdier").

Det er dog værd at bemærke, at Danmark i CIVED havde den pointmæssigt største kønsforskelle af alle lande *til fordel for drenge*. Den var dog ikke statistisk signifikant. Selv om pigerne opnår et højere gennemsnit end drenge i ICCS, kan man alligevel godt tale om, at resultatet fra CIVED i en vis forstand gentages, idet drenge i Danmark klarer sig relativt bedre end i næsten alle andre lande. Danske drenge opnår den højeste score af alle drengepopulationer i undersøgelsen. Man kan endvidere bemærke, at danske drenges gennemsnit er 11 point højere end i Finland.

Selv om danske piger også klarer sig fremragende (deres gennemsnit er højere end drengenes), så er pigernes resultat relativt set en lille smule mindre bemærkelsesværdigt, da det er 9 point under Finlands.

Umiddelbart er det nærliggende at se den lave kønsforskelle i Danmark (idet mindste relativt set) som en konsekvens af den almene høje grad af lighed mellem kønnene i Danmark, da dette kan bidrage til, at kønnenes opfattelse af demokrati er relativt ens. Dette forklarer dog ikke, hvorfor man så ikke ser noget tilsvarende i eksempelvis Sverige og Norge. Kønsforskellen må i det hele taget analyseres uddybende på andre aspekter af undersøgelsen, før yderligere forklaringer kan diskuteres.

Tabel 10. Testresultat opgjort efter køn

Land	Piger	Drenge	Forskel. Drenge =
Guatemala	435	434	-2
Colombia	463	461	-3
Belgien (flamsk)	517	511	-6
Schweiz	535	528	-7
Danmark	581	573	-8
Luxembourg	479	469	-10
Liechtenstein	539	526	-12
Chile	490	476	-14
Østrig	513	496	-16
Slovakiet	537	520	-18
Tjekkiet	520	502	-18
Italien	540	522	-18
Indonesien	442	423	-19
Spanien	514	496	-19
England	529	509	-20
Rusland	517	496	-21
Sverige	549	527	-21
Irland	545	523	-22
Sydkorea	577	555	-22
Norge	527	504	-23
Mexico	463	439	-24
Den Dominikanske Republik	392	367	-25
Bulgarien	479	454	-26
Taiwan (Taipei)	573	546	-26
Finland	590	562	-28
Paraguay	438	408	-29
Slovenien	531	501	-30
Letland	497	466	-30
New Zealand	532	501	-31
Grækenland	492	460	-32
Polen	553	520	-33
Estland	542	509	-33
Malta	507	473	-34
Litauen	523	488	-35
Cypern	475	435	-40
Thailand	474	426	-48
ICCS gennemsnit	511	489	-22

Overholder ikke samplingkrav

Holland	497	490	-7
Hong Kong SAR	564	543	-21

Udviklingen fra CIVED (1999) til ICCS (2009)

Som tidligere anført gentager ICCS testen et mindre antal items (15 i alt) fra IEA CIVED undersøgelsen fra 1999. Det er derfor muligt at sammenligne resultater fra 1999 med resultater fra 2009 for den bestemte delmængde af testen i de lande, der har gennemført begge projekter. Det er vanskeligt at vurdere præcisionen af denne sammenligning, da der er en række forskelle på testdesign i de to projekter. Desuden omfatter de 15 CIVED items kun én hoveddimension af kundskaber på CIVED skalaen, der i sin tid havde to hoveddimensioner (kundskaber og færdigheder).

Danmark deltog også i CIVED 1999, men da den danske undersøgelse omfatter et antal ikke 100% identiske oversættelser af disse items, er beregningen ikke udført for Danmark.

Resultaterne for de øvrige lande viser, at ét land (Slovenien) i ICCS opnår en score, der statistisk set er signifikant højere end i CIVED mens 7 lande opnår en score, der er signifikant lavere. Gennemsnitligt ligger landene 4 point under, hvilket på denne skala er en statistisk signifikant tilbagegang. Det er dog især fire landes tilbagegang (Polen, Slovakiet, Tjekkiet og Bulgarien), som trækker det totale gennemsnit ned. I Finland og Sverige er der stort set ingen forskel. Norge ligger 5 skalapoint under, men der er en vis usikkerhed om populationernes sammenlignelighed i Norge.

I IEAs "Initial Findings" findes en "tabel 11" med de nævnte tal. Tabellen inkluderes ikke her, men for at overholde IEAs tabelnummerering, navngives efterfølgende tabeller, så de svarer til IEAs rapport.

Umiddelbart vurderes det, at disse resultater næppe skal tillægges den store betydning. Der vil komme en nærmere analyse i kommende IEA rapport. I Danmark vil sammenligningen senere blive udført ved at undersøge udvalgte enkeltspørgsmål.

Opsummering af testresultaterne

ICCS har udviklet en test, der i højere grad end tidligere elevtests på området, dækker "Civic & Citizenship Education" i bred forstand. Testen gør det endvidere muligt at inddele eleverne i tre færdighedsniveauer.

Sammenligningen af lande udviser en betydelig variation mellem lande og inden for de enkelte lande. Dette afspejles i, at mens over 50% af eleverne var på niveau 3 i de fire bedst placerede lande (herunder Danmark), var der mere end 70% af eleverne på niveau 1 eller lavere i de fire lavest placerede lande.

Det er markant, at piger i alle lande opnår statistisk signifikant højere gennemsnit end drenge.

Det danske resultat er på mange måder bemærkelsesværdigt. Ikke blot opnår Danmark en placering øverst på ranglisten, hvor fire lande skiller sig klart ud. Dertil kommer, at Danmark har den højeste andel af elever med over 700 point på testen, jf. tabel 9B. Ligeledes er der en lille kønsforskel i Danmark, hvor det gennemgående resultat internationalt er en større forskel til fordel for piger. Danske drenge opnår i drengegruppen det højeste gennemsnit af alle lande. Det danske resultat kendetegnes ved en noget større spredning end eksempelvis det finske resultat, men set i forhold til de internationale resultater er det bemærkelsesværdigt, at der i Danmark er meget små andele af elever i grupperne med under 400 point på testen.

IV. Elevernes holdninger og samfundsmæssige engagement

Indledning

Som omtalt omfatter ICCS spørgeskemaundersøgelsen for elevernes vedkommende primært fire dimensioner, nemlig værdier, holdninger, fremtidig politisk deltagelse og faktisk politisk deltagelse.

En række ICCS 2009 skalaer er således konstrueret på baggrund af elementer fra disse områder i elevspørgeskemaet, hvor spørgeteknikken typisk var Likert items (det vil sige af typen: meget uenig, uenig, enig, meget enig). IEAs "Initial Findings" inkluderer nedenstående eksempler på elevernes holdninger og samfundsmæssige engagement. Kommende rapporter vil omfatte yderligere en række variable.

Nærværende rapport vil beskrive og diskutere *holdninger* med hensyn til tillid til samfundsmæssige institutioner, ligestilling mellem kønnene, og støtte til politiske partier. Derudover vil nogle udvalgte indikatorer på samfundsmæssigt *engagement* såsom elevernes interesse i samfundsmæssige og politiske emner, deltagelse i lokalsamfundet og i skolen samt forventet deltagelse i nationale valg og politiske partier, blive præsenteret nedenfor.

Tillid til samfundsinstitutioner og støtte til politiske partier

I mange har der været foretaget undersøgelser af voksne borgeres tillid til samfundets forskellige institutioner. Resultaterne har ikke været entydige, men nogle undersøgelser har dog indikeret en generel nedgang i voksnes tillid til institutioner over de sidste årtier af det 20. århundrede. De første to IEA undersøgelser fra 1971 og 1999 inkluderede også emner om tillid til regeringsinstitutioner. Begge studier fandt at graden af tillid generelt var lav, men også, at den falder med alderen.

ICCS elevundersøgelsen inkluderer en række spørgsmål, hvor eleverne bliver bedt om at vurdere hvor meget de stoler ('fuldstændig', 'ret meget', 'lidt', 'slet ikke') på en række samfundsinstitutioner. I denne rapport ses på resultaterne fra et udvalg af disse, nemlig 'regeringen', 'de politiske partier', 'medierne', 'skolerne' og 'andre mennesker generelt'), idet der anføres procenttal for hver kategori.

I landene som helhed er der højest tillid til skolerne, som 75% af eleverne stoler fuldstændigt eller ret meget på. Elevernes tillid til regeringen, medierne og andre mennesker generelt ligger meget tæt omkring de 60% med henholdsvis 62% og 61% og 58% tillid. Den laveste grad af tillid opnår de politiske partier, som 41% af eleverne i gennemsnit stoler på.

Generelt er tilliden i Danmark en del højere end det internationale gennemsnit. Vedrørende skolerne ligger Danmark dog "kun" på det internationale gennemsnit.

Den største tillid til den nationale regering er fundet i Østrig, Danmark, Den Dominikanske Republik, Finland, Indonesien, Italien, Liechtenstein, Rusland, Sverige og Thailand.

Den højeste procentdel af elever, der udtrykker tillid til politiske partier, blev fundet i Danmark, Den Dominikanske Republik, Finland, Indonesien, Italien, Liechtenstein, Malta, Norge, Sverige, og Thailand. I alle lande er der lavere tillid til de politiske partier end til regeringen.

De internationale resultater vises nedenfor i tabel 12.

Tabel 12. Tillid til forskellige samfundsinstitutioner og til andre mennesker

Procent af elever, der stoler "fuldstændig" eller "ret meget" på:

Land	Regeringen	Politiske partier	Medierne	Skolen	Andre mennesker generelt
Belgien (flamsk)	51 ▼	35 ▽	48 ▼	74 □	57 □
Bulgarien	56 ▽	32 ▽	70 △	80 △	64 △
Chile	65 △	34 ▽	74 ▲	80 △	52 ▽
Colombia	62 □	35 ▽	72 ▲	87 ▲	49 ▽
Cypern	51 ▼	31 ▽	57 ▽	57 ▼	47 ▼
Danmark	72 ▲	56 ▲	56 ▽	74 □	68 ▲
Den Dom. Republik	74 ▲	51 ▲	76 ▲	88 ▲	61 □
England	71 △	43 □	46 ▼	73 □	52 ▽
Estland	62 □	23 ▼	54 ▽	71 ▽	58 □
Finland	82 ▲	61 ▲	80 ▲	76 □	76 ▲
Grækenland	41 ▼	25 ▼	48 ▼	73 □	57 □
Guatemala	45 ▼	26 ▼	70 △	88 ▲	47 ▼
Indonesien	96 ▲	66 ▲	75 ▲	96 ▲	77 ▲
Irland	52 ▼	40 □	48 ▼	75 □	64 △
Italien	74 ▲	52 ▲	81 ▲	82 △	52 ▽
Letland	32 ▼	25 ▼	65 △	73 □	58 □
Liechtenstein	82 ▲	64 ▲	57 □	70 □	70 ▲
Litauen	54 ▽	33 ▽	67 △	80 △	66 △
Luxemburg	72 △	48 △	62 □	70 ▽	64 △
Malta	62 □	55 ▲	70 △	76 □	50 ▽
Mexico	58 ▽	35 ▽	57 ▽	72 ▽	47 ▼
New Zealand	66 △	42 □	49 ▼	68 ▽	58 □
Norge	68 △	56 ▲	51 ▽	72 ▽	52 ▽
Paraguay	66 △	32 ▽	74 ▲	88 ▲	57 □
Polen	36 ▼	23 ▼	52 ▽	63 ▼	58 □
Rusland	88 ▲	51 △	41 ▼	84 △	51 ▽
Schweiz	69 △	46 △	54 ▽	67 ▽	64 △
Slovakiet	57 ▽	31 ▼	58 ▽	65 ▽	51 ▽
Slovenien	56 ▽	45 △	64 △	68 ▽	71 ▲
Spanien	62 □	40 □	69 △	82 △	59 □
Sverige	73 ▲	60 ▲	54 ▽	64 ▼	67 △
Sydkorea	20 ▼	18 ▼	51 ▽	45 ▼	39 ▼
Taiwan (Taipei)	44 ▼	26 ▼	43 ▼	71 ▽	51 ▽
Thailand	85 ▲	61 ▲	72 ▲	91 ▲	63 △
Tjekkiet	55 ▽	28 ▼	65 △	73 □	63 △
Østrig	77 ▲	48 △	53 ▽	67 ▽	64 △
ICCS gennemsnit	62	41	61	75	58
Lande, der ikke opfylder sampling					
Holland	70	53	48	75	57
Hong Kong SAR	70	38	42	75	30

Tegnforklaring

- mere end 10 procentpoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 10 procentpoint under ICCS gennemsnit ▼

Ser vi på de nordiske lande for sig, så ligger de alle forholdsvis højt med hensyn til gaden af tillid. På alle fem parametre er Finland det land, hvor tilliden er højest, og især stoler de finske elever mere på medierne end elever i de andre nordiske lande, hvorfor Finland skiller sig ret klart ud i Norden på disse spørgsmål. Danmark, Norge og Sverige ligger lidt mere ensartet, men dog med nogle mindre afvigelser. Det mest bemærkelsesværdige ser ud til at være, at Norge er det land i Norden, hvor den mindste andel af eleverne stoler på andre mennesker. Danmark er det land, hvor den mindste andel af eleverne stoler på de politiske partier. Sverige er det land, hvor den mindste andel af eleverne stoler på skolerne. I tabellen nedenfor er de nordiske resultater trukket ud af den internationale tabel 12.

Tabel 12 (B)

Nordisk sammenligning	National regering	Politiske partier	Medier	Skoler	Andre mennesker
Danmark	70	54	54	72	66
Finland	82	61	80	75	76
Norge	67	56	51	71	52
Sverige	73	60	54	63	67
Samlet internationalt	62	41	61	75	58

En egentlig vurdering af tallene som entydigt "gode eller dårlige" er per definition vanskelig på denne type spørgsmål. Traditionelt anses social tillid for et gode (som tegn på social sammenhæng og tryghed i et samfund), men da kritisk sans i al almindelighed *også* anses for et gode og kendetegn for et demokrati, så er en vis kritisk attitude i forhold til regeringen, politiske partier, medierne, skolen og andre mennesker *også* ønskværdig.

Støtte til Politisk parti

Traditionelt anses identifikation med politiske partier for at være et fænomen, der bliver stærkere med alderen. Ikke desto mindre hævdes det ofte, at unge i de seneste årtier er blevet mindre og mindre interesserede og engagerede i politiske partier. Undertiden fremhæves også, at dette er et problem for de politiske partiers ungdomsafdelinger, da disse kan miste deres traditionelle betydning som rekrutteringsvej for kommende politikere.

ICCS undersøgelsen indeholder to spørgsmål til eleverne vedrørende partipolitisk orientering. I ICCS spørges således for det første om de unge har en præference for ét bestemt parti, og for det andet, hvor meget de i givet fald foretrækker dette parti (med svarmulighederne 'en lille smule', 'noget', 'meget').

Som det ses i tabel 13 nedenfor, er resultatet i Danmark med 50% på niveau med det samlede internationale gennemsnit, hvor 48% af eleverne i en eller anden grad foretrækker ét parti. Det danske resultat ligger en anelse under resultatet i Norge og Sverige (54% og 55%).

I Norden skiller Finland sig ud, idet kun 27% foretrækker ét politisk parti frem for et andet. Finland har således en af de absolut mindste andele af elever, der foretrækker ét parti 'meget', nemlig kun 5%, mens det i Danmark er 17%, i Norge 12% og Sverige 13%. Det kan bemærkes, at kun Sydkorea har en lavere procent partipolitisk interesse end Finland.

Tabel 13. Foretrækker ét politisk parti

Land	Procent af elever, der foretrækker ét parti				I alt	
	lidt	i nogen grad	meget			
Den Dominikanske Republik	22	23	32	77	▲	
Mexico	29	32	15	76	▲	
Indonesien	7	47	22	75	▲	
Malta	5	28	39	72	▲	
New Zealand	11	31	25	67	▲	
Østrig	5	27	30	63	▲	
Rusland	7	31	20	58	△	
Guatemala	10	25	20	56	△	
Sverige	11	31	13	55	△	
Norge	11	31	12	54	△	
Liechtenstein	7	22	24	54	△	
Estland	12	31	10	53	△	
Schweiz	7	28	17	52	△	
Spanien	5	28	18	51	△	
Cypern	8	18	25	50	△	
Danmark	7	26	17	50		
Belgien (flamsk)	22	21	6	49		
Colombia	12	26	10	48		
Grækenland	12	23	13	47		
Paraguay	8	24	15	47		
Thailand	2	30	15	47		
Italien	8	25	12	45	▽	
Irland	9	23	12	44	▽	
Chile	8	24	9	41	▽	
Polen	5	25	10	40	▽	
Luxemburg	5	21	13	39	▽	
Slovenien	8	22	9	39	▽	
Bulgarien	6	19	14	38	▽	
Tjekkiet	8	20	6	34	▼	
Letland	8	21	5	34	▼	
Litauen	9	21	4	33	▼	
England	7	18	7	33	▼	
Slovakiet	12	17	3	32	▼	
Taiwan (Kinesisk Taipei)	7	16	7	31	▼	
Finland	7	16	5	27	▼	
Sydkorea	4	7	2	13	▼	
ICCS gennemsnit	9	24	14	48		
Opfylder ikke samplingkrav						
Hong Kong SAR	5	12	2	18		
Holland	12	29	6	47		

Tegnforklaring

- mere end 10 procentpoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 10 procentpoint under ICCS gennemsnit ▼

Holdninger til ligestilling mellem kønnene

ICCS indeholder en række items, der måler holdninger til ligestilling mellem kønnene opgjort på en skala med samlet internationalt gennemsnit på værdien 50. Eleverne blev bedt om at svare 'meget enig', 'enig', 'uenig' eller 'meget uenig' på en række positive udsagn om ligestilling, nemlig

- 'mænd og kvinder skal have samme muligheder for at deltage i landets styre',
- 'mænd og kvinder skal på alle måder have de samme rettigheder',
- 'mænd og kvinder skal have samme løn, når de laver samme slags arbejde')

og tre negative udsagn om ligestilling, nemlig

- 'kvinder skal holde sig ude af politik',
- 'når der ikke er mange ledige jobs, skal mænd have mere ret til et arbejde end kvinder',
- 'mænd er bedre kvalificerede til at være politiske ledere end kvinder').

Tabel 14 nedenfor viser landsgennemsnittene på skalaen, der måler elevernes holdninger til ligestilling mellem kønnene. Den største støtte til ligestilling findes i Taiwan, Danmark, Irland, Norge, Spanien og Sverige. De laveste værdier ses i Den Dominikanske Republik, Indonesien, Mexico, Rusland og Thailand. Det skal understreges, at disse værdier er relative værdier. I alle lande tenderer den helt overvejende del af eleverne i retning af at være enige med de udsagn, der støttede ligestilling mellem kønnene og uenige med de udsagn, der gik imod ligestilling mellem kønnene. Elever med en gennemsnitlig skala score på 50 tenderer i retning af at være 'meget enig' med de positive udsagn og at være 'uenig' med de negative udsagn. Således er lande med høje scores lande, hvor en *meget* stor andel af eleverne i udpræget grad går ind for ligestilling.

Det gælder dog i højere grad for piger end drenge. På tværs af ICCS landene, var der en forskel på 6 point mellem piger og drenge. De absolut største forskelle ses i Østrig, Cypern, Finland, Grækenland, Liechtenstein og Slovenien.

Som allerede nævnt ligger de nordiske lande mellem de højest placerede på skalaen. For den samlede population, altså både piger og drenge gælder det at den højeste score på skalaen i det hele taget er 55. Her ligger Sverige placeret, mens Danmark og Norge kommer lige under med 54 point. Finland ligger med 53 point lavest af de fire lande.

Ser vi på pigerne for sig, så er den højeste score i det hele taget 59 point. Her ligger Sverige placeret, mens Danmark og Finland kommer lige efter med 58 point og Norge ligger nederst med 57 point.

For drengene gælder det, at den højeste score i det hele taget var 52 point. Danmark og Sverige ligger med 51 point lige under dette, derefter kommer Norge med 50 point og sidst Finland med 48 point. Det vil altså sige, at drenge i Norge, Danmark og Sverige ligger højere end det samlede internationale gennemsnit for begge køn, mens finske drenge ligger under dette gennemsnit. Det er således drengenes resultat, som betyder, at Danmark samlet ligger højere end Finland. Den største forskel (på 10 point) mellem piger og drenge i Norden finder vi således i Finland, mens den laveste (på 7 point) findes i Danmark og Norge. Det generelle billede er dog, at Norden ligger helt i top, når det gælder holdninger til ligestilling mellem kønnene.

Tabel 14. Skala for: Holdning til ligeberettigelse mellem kønnene, opgjort for alle elever og efter køn

Land	Alle elever	Kønsforskelle			
		Piger	Drenge	Forskel. Drenge =	
Taiwan (Kinesisk Taipei)	55 ▲	59	52	-6	
Sverige	55 ▲	59	51	-8	
Spanien	54 ▲	57	52	-5	
Irland	54 ▲	59	50	-8	
Danmark	54 ▲	58	51	-7	
Norge	54 ▲	57	50	-7	
Finland	53 ▲	58	48	-10	
Liechtenstein	53 ▲	58	49	-9	
England	53 ▲	56	50	-7	
Schweiz	52 △	56	49	-7	
Belgien (flamsk)	52 △	56	49	-7	
New Zealand	52 △	55	49	-6	
Slovenien	52 △	56	47	-9	
Italien	52 △	55	48	-7	
Østrig	52 △	56	47	-9	
Luxemburg	52 △	55	48	-7	
Malta	51 △	56	47	-8	
Chile	51 △	54	48	-6	
Sydkorea	50 △	54	48	-6	
Grækenland	50 □	55	45	-9	
Colombia	49 ▽	51	48	-3	
Guatemala	49 ▽	51	47	-4	
Estland	49 ▽	51	46	-5	
Paraguay	49 ▽	51	46	-4	
Litauen	48 ▽	51	46	-5	
Tjekkiet	48 ▽	51	46	-5	
Slovakiet	48 ▽	50	46	-4	
Cypern	48 ▽	53	43	-10	
Polen	48 ▽	51	44	-7	
Letland	46 ▼	48	44	-4	
Bulgarien	46 ▼	49	43	-6	
Mexico	45 ▼	47	44	-4	
Rusland	44 ▼	45	42	-4	
Den Dominikanske Republik	44 ▼	45	42	-2	
Thailand	44 ▼	45	42	-3	
Indonesien	42 ▼	44	41	-3	
ICCS gennemsnit	50 □	53	47	-6	
Lande, der ikke opfylder sampling					
Holland	51	55	48	-7	
Hong Kong SAR	51	55	49	-6	

Tegnforklaring

- mere end 3 skalapoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 3 skalapoint under ICCS gennemsnit ▼

Interesse i politiske og sociale emner

Forskellige undersøgelser har påvist en sammenhæng mellem individets psykologiske dispositioner (interesser, selvtillid etc.) og indstillingen til politisk deltagelse. Således er det en almindelig opfattelse, at interesse er en væsentlig forudsætning for yderligere egentligt politisk engagement. Siden 1980 er udgivet en række undersøgelser, som viser, at kvinder ofte er mindre interesserede i politik end mænd.

På den baggrund har ICCS 2009 undersøgt elevernes generelle interesse for nationale og internationale politiske og sociale emner samt for nogle konkrete emner med svarmulighederne meget interesseret, ret interesseret, ikke særlig interesseret og slet ikke interesseret.

Eleverne blev spurgt til deres interesse vedrørende forskellige områder og emner. I denne beregning indgår følgende fem items, der tilsammen beregnes på en skala:

- Politiske sager og problemer i dit lokalsamfund
- Politiske spørgsmål i Danmark
- Sociale spørgsmål i Danmark
- Politik i andre lande
- International politik

I tabel 15 nedenfor vises resultatet af denne sammenligning. Der erindres om, at resultatet er en relativ indplacering af lande ud fra et gennemsnit på 50. På denne skala betyder værdien 50, at eleverne er "ikke særlig interesserede" i sociale og politiske spørgsmål.

Den højeste grad af interesse (som i absolutte værdier altså ikke er særlig høj) findes i Den Dominikanske Republik, Guatemala, Indonesien, Rusland og Thailand. Som det ses er et udpræget ikke-vesteuropæisk fænomen.

Selv om Danmark med en samlet score på 48 ligger statistisk signifikant under det internationale gennemsnit, så er det danske resultat i en vesteuropæisk sammenhæng gennemsnitligt og i en nordisk sammenhæng højt. Således ligger Norge (47), Sverige (45) og Finland (46) alle lavere end Danmark.

Med hensyn til kønsforskelle ses internationalt ingen forskel. Kønsforskellen er også meget lille i Norden, men man kan bemærke, at hvor piger i Danmark, Norge og Sverige er lidt mere interesserede end drenge, er drenge i Finland lidt mere interesserede end piger. Det er dog ret små forskelle, men i forhold til en mulig forhåndsforventning om, at piger ville have lavere interesse end drenge, kan resultatet alligevel siges at være interessant.

Tabel 15. Skala for: Interesse i politiske og sociale spørgsmål, opgjort for alle elever og efter køn

Land	Kønsforskelle			
	Alle elever	Piger	Drenge	Forskel. Drenge =
Den Dominikanske Republik	57 ▲	56	57	1
Thailand	56 ▲	56	56	0
Indonesien	55 ▲	55	55	0
Guatemala	55 ▲	55	54	-1
Rusland	54 ▲	53	54	0
Italien	53 △	53	53	0
Paraguay	52 △	52	53	1
Østrig	52 △	51	53	2
Colombia	52 △	52	52	0
Mexico	52 △	52	52	0
Chile	51 △	52	51	-1
Litauen	51 △	52	50	-2
Letland	51 △	51	51	0
Schweiz	51 △	50	51	1
Estland	50 □	51	50	0
Sydkorea	50 □	50	50	0
Liechtenstein	50 □	50	50	1
Grækenland	50 □	50	50	0
New Zealand	50 □	50	49	-1
Irland	50 ▽	50	49	-1
Luxemburg	50 ▽	49	50	1
Polen	50 ▽	49	50	1
Spanien	49 ▽	50	49	-1
Bulgarien	49 ▽	49	49	0
England	49 ▽	49	49	-1
Malta	48 ▽	48	49	1
Danmark	48 ▽	48	47	-1
Taiwan (Kinesisk Taipei)	47 ▽	47	47	0
Tjekkiet	47 ▽	48	47	-1
Slovakiet	47 ▽	47	47	0
Cypern	47 ▽	46	48	3
Norge	47 ▼	47	46	-1
Finland	46 ▼	45	46	1
Sverige	45 ▼	46	45	-1
Belgien (flamsk)	45 ▼	45	45	0
Slovenien	45 ▼	44	46	2
ICCS gennemsnit	50	50	50	0
Overholder ikke samplingkrav				
Holland	46	46	46	-1
Hong Kong SAR	52	52	52	0

Tegnforklaring

- mere end 3 skalapoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 3 skalapoint under ICCS gennemsnit ▼

Politisk deltagelse i samfundet

Adskillelige studier af social kapital og medborgerdeltagelse i samfundet har brugt medlemskab eller involvering i større organisationer eller interessegrupper som indikatorer for et bredere samfundsengagement. At blive involveret i disse aktiviteter kan forstås som en ressource til et fremtidigt engagement ved at fungere som et 'socialt netværk'. Sociale netværk, tillid og sociale normer ses af nogle forskere som tre komponenter i en samlet social kapital.

Mulighederne for aktiv deltagelse i samfundet er begrænsede for den undersøgte aldersgruppe i ICCS. Nogle studier har dog lagt vægt på forbindelsen mellem unges deltagelse som unge og deres senere deltagelse som voksne borgere. I IEAs CIVID studie fra 1999 blev eleverne spurgt om deres deltagelse i en række forskellige organisationer og aktiviteter. Resultaterne viste, at kun en lille del af eleverne angav at have deltaget i formelle organisationer (partiers eller fagforeningers ungdomsorganisationer, miljøorganisationer). Noget oftere angav eleverne at have deltaget i frivillige aktiviteter som at indsamle penge eller at hjælpe mennesker i lokalsamfundet. Deltagelse i politiske ungdomsorganisationer viste sig at have en positiv sammenhæng med elevernes almene opfattelse af deres politiske og sociale kapacitet.

I ICCS bliver deltagelsen i samfundslivet målt ved hjælp af en liste over organisationer og aktiviteter

- politiske ungdomsorganisationer,
- miljøorganisation,
- menneskerettighedsorganisationer,
- frivillige grupper der hjælper i samfundet,
- godgørende organisationer,
- etnisk-kulturelle organisationer og
- grupper der arbejder for en bestemt sag,

hvor eleverne skal angive, hvorvidt de har deltaget i disse organisationer og aktiviteter 'indenfor de sidste 12 måneder', 'for over et år siden' eller 'aldrig'.

Til brug for denne rapport er resultatet - i tabel 16 nedenfor - dog blot gjort op som et spørgsmål om at have deltaget eller ikke deltaget.

De mest udbredte deltagelsesformer internationalt er godgørende organisationer (39%), frivillige grupper der hjælper i samfundet (34%) og miljøorganisation (29%). De øvrige aktiviteter opnår deltagelsesprocenter mellem 10% og 16%, men der er store variationer mellem landene. Den Dominikanske Republik og Guatemala opnår *meget* høje gennemsnit, så noget tyder på, at aktivitetsniveauet også afspejler nogle regionale faktorer og muligheder.

Danmark, Norge, Finland og Sverige ligger på næsten samtlige områder (langt) under internationale gennemsnitsværdier, men det er tydeligt, at der er stor forskel på vesteuropæiske deltagerlande og lande fra Latinamerika og Asien. I en ren nordisk sammenligning ligger Danmark således ikke udpræget højere eller lavere end de andre lande. Ikke desto mindre kan det fremhæves, at Danmark vedrørende miljøorganisation har den absolut laveste procent i undersøgelsen. Også på flere andre mulige deltagelsesformer ligger Danmark meget lavt, men dog typisk på niveau med Sverige og Finland.

Tabel 16. Deltagelse i samfundet

Procent af elever, der angiver at have været involveret i aktiviteter organiseret af:

Land	Ungdoms- organisation tilknyttet et politisk parti eller en fagforening	Miljø- organisation	Menneske- rettigheds- organisation	Frivillig gruppe, der gør noget for at hjælpe samfundet	Organisation, der indsamler penge til et socialt formål	Kulturel organisation baseret på etnicitet
Belgien (flamsk)	5 ▽	15 ▼	7 ▽	23 ▼	60 ▲	11 ▽
Bulgarien	9 □	41 ▲	21 △	37 △	40 □	17 △
Chile	9 □	31 □	16 □	40 △	40 □	10 ▽
Colombia	14 △	55 ▲	36 ▲	57 ▲	41 △	17 △
Cypern	18 △	38 △	22 △	26 ▽	53 ▲	18 △
Danmark	4 ▽	3 ▼	3 ▼	12 ▼	36 ▽	6 ▽
Den Dominikanske Republik	25 ▲	58 ▲	50 ▲	70 ▲	54 ▲	33 ▲
England	15 △	18 ▼	8 ▽	39 △	46 △	12 ▽
Estland	9 ▽	19 ▼	8 ▽	44 ▲	15 ▼	10 ▽
Finland	3 ▽	9 ▼	1 ▼	14 ▼	20 ▼	2 ▼
Grækenland	8 ▽	43 ▲	17 □	21 ▼	37 □	16 △
Guatemala	22 ▲	55 ▲	34 ▲	64 ▲	55 ▲	28 ▲
Indonesien	14 △	61 ▲	31 ▲	40 △	50 ▲	24 △
Irland	8 ▽	10 ▼	9 ▽	50 ▲	43 △	10 ▽
Italien	5 ▽	26 ▽	14 ▽	23 ▼	24 ▼	11 ▽
Letland	9 □	33 △	13 ▽	38 △	22 ▼	14 □
Liechtenstein	11 □	17 ▼	14 □	26 ▽	58 ▲	11 □
Litauen	11 □	35 △	15 □	23 ▼	31 ▽	17 △
Luxemburg	11 □	26 ▽	17 □	28 ▽	52 ▲	14 □
Malta	14 △	23 ▽	9 ▽	36 □	28 ▼	16 □
Mexico	15 △	40 △	25 △	46 ▲	44 △	22 △
New Zealand	13 △	21 ▽	7 ▽	40 △	47 △	23 △
Norge	8 ▽	13 ▼	10 ▽	20 ▼	52 ▲	12 ▽
Paraguay	19 △	49 ▲	31 ▲	69 ▲	52 ▲	22 △
Polen	4 ▽	50 ▲	17 □	36 □	47 △	15 □
Rusland	11 □	39 △	23 △	30 ▽	28 ▼	18 △
Schweiz	6 ▽	21 ▽	13 ▽	26 ▽	49 △	8 ▽
Slovakiet	6 ▽	19 ▼	12 ▽	27 ▽	26 ▼	9 ▽
Slovenien	6 ▽	28 □	10 ▽	24 ▽	44 △	13 ▽
Spanien	5 ▽	18 ▼	14 ▽	26 ▽	32 ▽	7 ▽
Sverige	7 ▽	8 ▼	7 ▽	14 ▼	23 ▼	6 ▽
Sydkorea	4 ▽	5 ▼	2 ▼	18 ▼	8 ▼	2 ▼
Taiwan (Kinesisk Taipei)	4 ▽	9 ▼	3 ▼	20 ▼	17 ▼	10 ▽
Thailand	23 ▲	71 ▲	39 ▲	57 ▲	56 ▲	38 ▲
Tjekkiet	4 ▽	21 ▽	9 ▽	13 ▼	29 ▼	6 ▽
Østrig	11 □	19 ▼	13 ▽	35 □	51 ▲	14 □
ICCS gennemsnit	10	29	16	34	39	14

Overholder ikke samplingkrav:

Holland	6	14	7	24	60	7
Hong Kong SAR	8	29	6	33	34	8

Tegnforklaring

- mere end 10 procentpoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 10 procentpoint under ICCS gennemsnit ▼

Deltagelse i skolen

Unge er generelt ikke i stand til at deltage i samfundet på samme måde som voksne (gennem at stemme og at stille op til valg). Som elever kan de alligevel undertiden i nogen grad eksperimentere med demokratisk indflydelse på skolen i form af elevråd og lignende. Nogle forskere mener også, at mere demokratiske former for skoleledelse bidrager til en højere grad af politisk selvtilid hos eleverne. Forskellige undersøgelser har også peget på en positiv sammenhæng mellem elevernes engagement i skoledemokrati og elevernes faglige kunnen.

I ICCS elevundersøgelsen bliver elevernes deltagelse i skolens liv målt ved hjælp af en liste over skolebaserede aktiviteter

- frivillig deltagelse i musik- eller drama
- aktiv deltagelse i en debat
- stemme om klasserepræsentant
- deltagelse i beslutninger om skolens styre
- deltagelse i diskussion på skolemøde
- stillet op til valg som klasserepræsentant

hvor eleverne blev bedt om at angive, hvorvidt de havde gjort dette 'indenfor de sidste 12 måneder', 'for mere end et år siden' eller 'aldrig'.

Sammenligning af hyppigheden i disse grupper på tværs af lande (se tabel 17 nedenfor) viser, at langt flere elever deltager i denne type *skoleaktiviteter* end tilfældet er med aktiviteterne *uden for skolen*. Således har (internationalt) 76% af eleverne deltaget i en valghandling på skolen, 61% deltaget frivilligt i musik & drama og omkring 40% har deltaget i debatter, beslutningsprocesser om skolens virke, deltaget i skolemøder eller kandideret til elevråd eller anden skoleforsamling.

De danske procenttal afviger fra de internationale gennemsnit i både negativ og positiv forstand, da der er tre kategorier over internationalt gennemsnit og tre kategorier under internationalt gennemsnit. Som sådan forekommer det nærliggende at konkludere, at det danske niveau for skoleaktiviteter samlet set er på internationalt gennemsnit. Der er en tendens til, at Norge har de højeste procenttal i Norden for skoleaktiviteter.

Tabel 17. Deltagelse i skolelivet

Procent af elever, der angiver:						
Land	Frivillig deltagelse i musik eller drama	Aktiv deltagelse i debat	Deltagelse i afstemning om klasse-repræsentant	Deltagelse i beslutninger om skolens styre	Deltagelse i diskussion på skolemøde	Opstillet som klassens repræsentant til elevråd eller lign.
Belgien (flamsk)	47 ▼	31 ▼	68 ▼	36 ▼	24 ▼	34 ▼
Bulgarien	66 △	52 △	52 ▼	31 ▼	40 ▼	34 ▼
Chile	70 △	49 △	89 ▲	39 □	35 ▼	47 △
Colombia	71 ▲	49 △	90 ▲	57 ▲	41 ▼	44 △
Cypern	69 △	55 ▲	71 ▼	35 ▼	39 ▼	67 ▲
Danmark	43 ▼	57 ▲	73 ▼	44 △	20 ▼	49 △
Den Dominikanske Republik	62 □	66 ▲	61 ▼	59 ▲	49 △	58 ▲
England	62 □	48 △	79 △	55 ▲	37 ▼	40 □
Estland	73 ▲	36 ▼	75 □	24 ▼	25 ▼	32 ▼
Finland	61 □	59 ▲	83 △	15 ▼	23 ▼	35 ▼
Grækenland	61 □	40 ▼	85 △	57 ▲	74 ▲	68 ▲
Guatemala	76 ▲	56 ▲	94 ▲	63 ▲	51 △	56 ▲
Indonesien	55 ▼	41 ▼	72 ▼	57 ▲	85 ▲	26 ▼
Irland	58 ▼	66 ▲	76 □	38 □	28 ▼	25 ▼
Italien	67 △	50 △	49 ▼	34 ▼	24 ▼	21 ▼
Letland	77 ▲	55 ▲	67 ▼	31 ▼	31 ▼	39 □
Liechtenstein	48 ▼	54 △	74 □	27 ▼	42 □	49 △
Litauen	63 △	23 ▼	84 △	35 ▼	38 ▼	30 ▼
Luxemburg	46 ▼	19 ▼	63 ▼	25 ▼	31 ▼	36 ▼
Malta	70 △	30 ▼	62 ▼	29 ▼	* □	24 ▼
Mexico	59 □	48 △	74 ▼	54 ▲	41 ▼	36 ▼
New Zealand	64 △	42 □	75 □	48 △	43 □	38 ▼
Norge	61 □	62 ▲	90 ▲	58 ▲	52 △	62 ▲
Paraguay	73 ▲	39 ▼	87 ▲	56 ▲	54 ▲	58 ▲
Polen	60 □	32 ▼	95 ▲	57 ▲	67 ▲	59 ▲
Rusland	67 △	34 ▼	76 □	32 ▼	45 □	28 ▼
Schweiz	56 ▼	56 ▲	60 ▼	28 ▼	40 ▼	34 ▼
Slovakiet	60 □	49 △	73 □	28 ▼	81 ▲	43 □
Slovenien	65 △	41 ▼	84 △	28 ▼	35 ▼	59 ▲
Spanien	65 △	50 △	87 ▲	48 △	38 ▼	55 ▲
Sverige	59 □	42 □	85 △	54 ▲	53 △	40 □
Sydkorea	23 ▼	33 ▼	76 □	33 ▼	26 ▼	33 ▼
Taiwan (Kinesisk Taipei)	56 ▼	17 ▼	67 ▼	43 △	84 ▲	32 ▼
Thailand	64 △	36 ▼	79 △	46 △	52 △	36 ▼
Tjekkiet	52 ▼	54 △	74 □	21 ▼	29 ▼	31 ▼
Østrig	52 ▼	25 ▼	81 △	30 ▼	38 ▼	57 ▲
ICCS gennemsnit	61	44	76	40	43	42
Overholder ikke samplingkrav:						
Holland	47	20	52	27	11	22
Hong Kong SAR	70	35	74	28	34	32

Tegnforklaring

- mere end 10 procentpoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▼
- mere end 10 procentpoint under ICCS gennemsnit ▼

Forventet fremtidig samfundsdeltagelse

Med baggrund i den kendsgerning, at elever i 8. klasse har begrænsede muligheder for egentlig politisk deltagelse på linje med voksne, har ICCS i stedet forsøgt at indsamle oplysninger om elevernes eget syn på deres fremtidige deltagelse. Det gælder både deres deltagelse i den nære fremtid som unge og den lidt fjernere fremtid som voksne.

Forskning om den demokratiske borger fokuserer ofte meget på borgerens aktive deltagelse på det politiske område. Politisk deltagelse kan defineres som enhver aktivitet, der har til hensigt eller som effekt at øve indflydelse på skabelsen eller implementeringen af offentlig politik. Borgeraktiviteter som at stemme, lave frivilligt kampagnearbejde, kandidere til parlamentet eller deltage i protestaktioner er alle forskellige former for politisk deltagelse. Igennem 1970erne og 80erne blev protestadfærd som en form for deltagelse mere fremtrædende i mange demokratiske lande. IEAs CIVED 1999 undersøgelse indsamlede også data om forventet fremtidig deltagelse og fandt en klar sammenhæng mellem elevernes testresultater og deres engagement.

ICCS elevspørgeskemaet indeholder en ganske lang række spørgsmål, hvor eleverne bliver bedt om at angive om de forventer at deltage i forskellige typer af politiske aktiviteter som voksne. De benyttede svarkategorier er 'det vil jeg givetvis', 'det vil jeg nok', 'det vil jeg nok ikke' og 'det vil jeg givetvis ikke'.

Nedenfor beskrives dette i to dimensioner. For det første ved at se på elevernes svar på ét item om som voksne at stemme ved nationale valg (tabel 18) og for det andet ved hjælp af en skala for deltagelse i organiseret politisk arbejde (tabel 19).

Ad 1. Valgdeltagelse som voksen

Som det fremgår, forventer et stort flertal af eleverne at stemme til nationale valg som voksne. De højeste procenter ses i Guatemala og Indonesien. De laveste i Bulgarien, Tjekkiet og Schweiz. Da der ikke optræder signifikante kønsforskelle, omfatter tabellen ikke resultater fordelt på køn.

Når man sammenligner testgennemsnittet for elever der vil stemme med gennemsnittet for elever der ikke vil stemme, så viser det sig, at der internationalt er 56 skalapoints forskel på de to grupper (en halv standard afvigelse). Tilsvarende ses, når man sammenligner de politisk interesserede elever med de ikke politisk interesserede elever. Forskellen er her 6 point, men da det er på skalaen for interesse (med internationalt gennemsnit på 50), svarer det også til en halv standardafvigelse.

Tabel 18. Stemme ved nationale valg

Land	Vil stemme (givetvis eller nok) - I procent	Gennemsnitlig ICCS test score for elever, der vil:			Gennemsnitlig score på skala for interesse for politiske og sociale spørgsmål (jf. tabel 15) for elever, der vil:		
		Ikke stemme	Stemme	Forskel	Ikke stemme	Stemme	Forskel
Guatemala	94 ▲	410	442	32	51	55	5
Indonesien	92 ▲	397	439	42	53	55	2
Colombia	90 △	436	476	40	47	53	6
Danmark	89 △	505	590	85	40	49	9
Paraguay	89 △	397	451	54	48	53	5
Italien	88 △	470	541	72	49	53	4
Litauen	88 △	455	513	58	46	52	6
Thailand	88 △	415	458	43	54	56	2
Irland	87 △	464	550	85	43	50	8
Sydkorea	87 △	506	574	68	45	51	5
Den Dominikanske Republik	86 △	381	390	10	51	58	7
Malta	86 △	428	506	78	42	49	7
Mexico	86 △	419	463	44	48	52	4
Finland	85 △	521	588	67	39	47	8
Rusland	85 △	470	514	44	49	54	5
Spanien	85 △	456	516	60	44	50	6
Sverige	85 △	477	551	73	39	46	8
New Zealand	84 △	452	535	83	43	51	8
Norge	83 △	451	535	84	41	48	6
Østrig	82 □	452	516	63	47	54	7
Taiwan (Kinesisk Taipei)	82 □	503	572	69	42	49	7
Liechtenstein	81 □	482	544	62	45	51	6
Slovenien	81 □	471	528	57	42	46	4
Grækenland	77 ▽	446	491	45	46	51	5
Letland	77 ▽	455	490	36	47	52	4
Polen	77 ▽	491	550	59	46	51	5
Chile	76 ▽	473	490	16	46	53	7
Cypern	75 ▽	420	472	51	43	49	6
Slovakiet	75 ▽	493	542	49	43	48	5
Estland	73 ▽	487	542	55	47	52	4
Luxemburg	73 ▽	435	493	59	45	51	7
Belgien (flamsk)	72 ▽	476	530	54	42	47	5
England	72 ▽	470	544	74	44	51	7
Schweiz	70 ▼	500	547	47	48	52	5
Bulgarien	69 ▼	447	492	45	45	51	6
Tjekkiet	50 ▼	481	542	61	44	50	6
ICCS gennemsnit	81	458	514	56	45	51	6
Lande, der ikke opfylder samplingkrav							
Holland	74 □	451	509	58	42	47	5
Hong Kong SAR	83 □	501	564	63	46	54	7

Tegnforklaring

- mere end 10 procentpoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 10 procentpoint under ICCS gennemsnit ▼

Ad 2. Organiseret politisk arbejde som voksen

I denne sammenhæng benyttes 4 af disse items til en skala for forventet deltagelse *som voksne*. Denne skala fokuserer således på det mere parti- og foreningsrelaterede aspekt af borgerens politiske handlemuligheder. For så vidt nogle områder, hvor man blandt 14-årige kan vente en ret lav tilslutning. Det internationale gennemsnit på 50 point svarer da også til, at eleverne ikke forventer at gøre disse ting i fremtiden. Der er tale om følgende:

- Hjælpe en opstillet politiker eller et parti under en valgkampagne
- Melde sig ind i et politisk parti
- Melde sig ind i en fagforening
- Stille op til kommunalvalg

Som man kan se, er der en ganske tydelig regional forskel på niveauet for tilslutning til fremtidig politisk deltagelse på disse dimensioner af det politiske virke. Under alle omstændigheder findes de (relativt) højeste scores for fremtidig politisk organiseret virksomhed i Colombia, Den Dominikanske Republik, Indonesien, Mexico, Paraguay og Thailand. Noget tyder således på, at det ikke mindst er i relativt fattige lande, at engagementet er størst. De laveste skalascores ses i Belgien, Tjekkiet og Sydkorea. Fremtidige rapporter vil undersøge andre aspekter af voksen politisk deltagelse.

Danmark ligger præcis på det internationale gennemsnit, men i øvrigt lidt bedre placeret end de øvrige nordiske lande. Hvis man ser isoleret på de europæiske lande ligger Danmark således også med en af de højeste værdier. Da man på forhånd kunne antage, at netop denne type af meget klassisk politisk deltagelse næppe ville have den store interesse blandt 14-årige, forekommer det, at det danske resultat kan betragtes som *relativt set* udmærket. Under alle omstændigheder er der tale om aktiviteter, som heller ikke i den voksne danske befolkning har den helt store appel.

Tabel 19. Skala for: Elevernes forventede deltagelse i politiske aktiviteter, opgjort for alle elever og efter køn

Land	Kønsforskelle			
	Alle elever	Piger	Drenge	Forskel. Drenge =
Den Dominikanske Republik	57 ▲	56	59	3
Indonesien	56 ▲	55	57	2
Paraguay	55 ▲	54	56	2
Thailand	55 ▲	54	57	3
Mexico	54 ▲	53	56	2
Colombia	53 ▲	53	54	1
Guatemala	52 △	52	53	1
Rusland	52 △	51	52	1
Østrig	51 △	49	52	3
Cypern	51 △	49	53	3
Letland	51 △	50	52	1
Liechtenstein	51 △	50	52	2
Luxemburg	51 △	50	51	1
Danmark	50 □	50	50	0
Grækenland	50 □	50	51	2
Irland	50 □	50	50	0
Sverige	50 ▽	50	50	0
Bulgarien	49 ▽	48	49	1
Chile	49 ▽	48	49	1
England	49 ▽	49	50	0
Italien	49 ▽	48	51	2
Litauen	49 ▽	48	50	2
New Zealand	49 ▽	49	49	0
Norge	49 ▽	49	49	0
Spanien	49 ▽	49	50	1
Schweiz	49 ▽	48	50	2
Estland	48 ▽	48	49	1
Finland	48 ▽	47	48	0
Malta	48 ▽	47	50	4
Polen	48 ▽	47	49	2
Slovakiet	48 ▽	47	48	1
Slovenien	48 ▽	47	50	3
Taiwan (Kinesisk Taipei)	47 ▽	46	49	3
Sydkorea	46 ▼	46	47	1
Belgien (flamsk)	45 ▼	45	45	1
Tjekkiet	45 ▼	45	45	0
ICCS gennemsnit	50	49	51	1
Lande, der ikke opfylder samplingkrav				
Holland	49	48	49	1
Hong Kong SAR	47	47	48	1

Tegnforklaring

- mere end 3 skalapoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 3 skalapoint under ICCS gennemsnit ▼

Resume af resultaterne for elevernes holdninger til og engagement i samfundet

ICCS forsøger med spørgeskemaet til elever at afdække karakteren og omfanget af elevernes holdninger og engagement i samfundet. Allerede disse delresultater viser en række interessante træk, hvor ikke mindst ligheder og forskelle mellem lande og regioner fremover må analyseres uddybende.

Der er også en betydelig variation mellem landene med hensyn til tillid til samfundets institutioner. Her er de politiske partier den institution, der vises mindst tillid. Både tillid og støtte til politiske partier varierer dog også ganske meget. I nogle lande nyder de politiske partier klart større tillid og/eller støtte end i andre lande, hvor kun få elever har tillid til dem eller giver udtryk for præferencer (for bestemte partier). Som det også blev observeret i IEAs CIVED er tilslutningen til kønsmæssig ligestilling meget udbredt, men piger går signifikant mere ind for ligestilling end drenge i alle de deltagende lande. Elevernes interesse i politiske og sociale spørgsmål er ikke særlig høj i ICCS landene, og der er kun små kønsforskelle. Ikke overraskende er aktiv deltagelse i samfundet ikke særlig almindelig blandt elever i denne aldersgruppe, men der er stor variation blandt de deltagende lande. Deltagelse i skolen tenderer til at være langt hyppigere.

De danske resultater på områderne i dette afsnit om holdninger og engagement ligger i vidt omfang på niveau med de internationale gennemsnit og skiller sig sjældent markant ud. Tilslutningen til ligestilling mellem køn er dog høj. Omvendt er deltagelse i aktiviteter i samfundet lav. Danske unges villighed til at stemme til nationale valg som voksen er blandt de højeste i undersøgelsen.

Afslutningsvis kan det bemærkes, at der er en række områder, hvor det totale ICCS gennemsnit dækker over nogle ganske store regionale forskelle. På mange af disse variable må der derfor foretages nærmere regionale studier. Således ligger Danmark ofte gennemsnitligt eller endda over gennemsnittet, hvis man foretager isolerede analyser af de europæiske og/eller nordiske lande. Hvis man sammenligner Danmark med lande "vi normalt sammenligner os med", fremtræder de danske resultater med andre ord ofte mere positivt.

V. Skolens og lokalsamfundets rolle

Det er en generel forhåndsantagelse i ICCS, at elevernes udbytte af CCE undervisningen vil være påvirket af forskellige kontekstuelle faktorer vedrørende skolen, elevernes familiebaggrund og lokalsamfundets karakter. I skolen kan det handle om faktorer relaterede til den undervisning eleverne modtager, skolekulturen og skolens generelle miljø. På lokalsamfundsniveau kan det handle om faktorer relaterede til hjemmet og/eller områdets generelle sociale sammensætning. Ligeledes betragtes skolens relationer til lokalsamfundet og dets institutioner ofte som en væsentlig faktor, når man studerer kontekstuelle faktorerers betydning for udbyttet af CCE.

Elevernes læring i CCE er i udgangspunktet naturligvis påvirket af mere konkrete faktorer, eksempelvis af hvordan der undervises, og hvilke mål, der sættes for undervisningen. ICCS har derfor undersøgt, hvordan forskellige lande organiserer undervisning på området.

Det er imidlertid velkendt, at forskellige lande (og skoler og lærere i de enkelte lande) kan have forskellige læringsmål for undervisningen og/eller have en forskellig vægtning af målene. ICCS har derfor undersøgt lærernes prioritering af forskellige læringsmål.

Når man studerer CCE i nationale og internationale komparative studier, er det derfor vigtigt at tage skolekonteksten og dens karakteristika med i betragtning. Eksempelvis ved at undersøge elevernes deltagelse i aktiviteter i lokalsamfundet. ICCS har derfor undersøgt, hvordan skolesystemer inddrager lokalsamfundet i undervisningen.

Tidligere undersøgelser har peget på, at en demokratisk skolekultur tilsyneladende fremmer indlæringen af demokratiske principper. Derfor er f.eks. spørgsmålet om klasserummet som ramme for åbne diskussioner en faktor, der ofte tilskrives særlig betydning. ICCS har derfor undersøgt karakteren af klasserummets miljø.

I det følgende vises således foreløbige resultater vedrørende

A. Organiseringen af undervisningen på området for politisk dannelse (ifølge skoleledere)

B. Opfattelser af de vigtigste mål vedrørende politisk dannelse (ifølge lærere)

C. Elevernes aktiviteter i lokalsamfundet (ifølge lærere)

D. Klasserummet (ifølge elever)

Organiseringen af CCE

Spørgeskemaet til skolelederne indeholder en række spørgsmål om måden hvorpå CCE organiseres og gennemføres på skolelederens egen skole, hvordan skolelederne prioriterer blandt forskellige formål, og hvordan det specifikke ansvar for CCE er fordelt indenfor den enkelte skole. Skolelederne blev ligeledes spurgt, hvilke fremgangsmåder i undervisningen, man bruger på deres skole.

IEAs sidste undersøgelse på dette område (CIVED 1999) viste, at prioriteringen af CCE generelt set var lav i de deltagende lande, men den viste også, at der er mange forskellige fremgangsmåder mht. organiseringen af CCE i forskellige lande. I denne "Initial Findings" sammenhæng ses derfor på organiseringen af området. Øvrige aspekter vil indgå i kommende rapporter.

Tabel 20 viser landenes forskellige måder at organisere CCE på (ifølge skoleledere), og viser, at den enkelte skole typisk anvender flere forskellige måder at organisere undervisningen på. I næsten alle de deltagende lande rapporterer de fleste elevs skoleledere, at de, uanset de forskellige specifikke organisationsformer, betragter CCE som en del af skolens overordnede formål. Tabellen er beregnet på en sådan måde, at den viser, hvilken procentandel af eleverne i et land, der modtager de forskellige typer af undervisning.

Det kan konstateres, at valget af organiseringsform i en del skolesystemer i større eller mindre grad er overdraget til de enkelte skoler selv, der således ofte har en ganske høj grad af selvbestemmelse mht. tilrettelæggelse af curriculum og undervisning. Derfor kan det være vanskeligt at give en kort og præcis beskrivelse af situationen i et land. Det er altså vigtigt at tage både forskelle imellem forskellige landes skolesystemer og mulige indbyrdes forskelle imellem det enkelte lands egne skoler i betragtning. Endelig må man også tage i betragtning, at der let kan være forskel på skolepolitiske principklæringer og den faktiske implementering af samfundsrelaterede emner i skolen.

Det viser sig, at den mest udbredte organiseringsform er at overlade undervisningen til lærerne i de humanistiske og socialvidenskabelige fag. I Chile, Colombia, Danmark, Finland, Guatemala, Italien, Korea, Letland, Liechtenstein, New Zealand, Norge, Rusland, Sverige og Thailand modtager 90 % af eleverne eller derover CCE i denne form.

I Taiwan, Tjekkiet, Indonesien, Irland, Malta, Polen og Slovakiet organiseres CCE i overvejende grad som et separat fag.

Især i Korea, Letland, Litauen, og Rusland er CCE udbredt som en frivillig aktivitet.

I Cypern, Den Dominikanske Republik, Grækenland, Guatemala, Luxembourg og Mexico er der en betragtelig del af eleverne, der går i skoler, hvor CCE slet ikke betragtes som en del af skolens curriculum.

Ser vi specifikt på Danmark, viser det sig, at tre organiseringsformer scorer *meget højt samtidig* (80 % eller derover) i skoleledernes besvarelser. Det gælder at inkludere CCE i de humanistiske og socialvidenskabelige fag (92 %), at lade samfundsfaglærerne undervise i området (84 %) og at anse området som en integreret del af hele skolens virke (80 %). Dertil kommer, at 64 % af eleverne går på skoler, hvor området er integreret i alle fag i skolen. Svarene afspejler således, at CCE i Danmark både har aspekter knyttet til samfundsfag, til andre primært humanistiske og samfundsvidenskabelige fag, men også vedrører skolens virke som sådan, hvorfor det også er udbredt at opfatte det som et aspekt af alle fag, hvilket kan siges at være et særtræk for Danmarks vedkommende

Resultaterne fra de øvrige lande viser også nogle mere eller mindre komplekse opfattelser, men i de fleste andre lande ser man, at undervisningen for de fleste elevers vedkommende er domineret af en eller to organisationsformer. Dette synes at indikere, at CCE området generelt anses for både væsentligt og bredt funderet i den danske skole, mens området i de fleste andre skolesystemer på forskellig vis anskues lidt mere snævert.

I de øvrige nordiske lande er området først og fremmest inkorporeret i de humanistiske og samfundsvidenskabelige fag, men selv i Norden tegner der sig et billede af ret stor forskel i organiseringen af området. I Finland er det klart mindre udbredt at anse CCE som et resultat af skolegangen som helhed.

Tabel 20. Skolens gennemførelse af CCE (i procent af elever)

Procentandele af elever fra skoler, hvor CCE (ifølge skoleledere) bliver						
Land	gennemført som et selvstændigt fag (samfundsfag)	gennemført af lærerne i humanistiske og samfundsvidenskabelige fag	integreret i alle skolens fag	gennemført som en frivillig aktivitet	anskuet som resultatet af skolegangen som helhed	ikke betragtet som en del af skolens undervisningsplan
Belgien (flamsk)	*	74	60	35	85	21
Bulgarien	*	75	75	41	87	26
Chile	12	93	51	8	66	29
Colombia	28	90	62	14	69	36
Cypern	*	67	46	6	68	40
Danmark	84	92	64	2	80	14
Den Dominikanske Republik	49	85	78	17	68	44
England	42	61	63	22	73	9
Estland	65	68	65	42	56	9
Finland	*	97	54	10	48	6
Grækenland	9	33	39	10	61	60
Guatemala	28	95	65	29	69	55
Indonesien	92	67	62	6	50	9
Irland	100	49	24	2	38	6
Italien	16	93	64	5	77	11
Letland	74	95	71	92	84	30
Liechtenstein	27	100	47	10	60	32
Litauen	*	67	62	86	91	14
Luxemburg	6	59	30	8	72	75
Malta	76	50	32	20	75	28
Mexico	65	75	76	8	60	55
New Zealand	2	91	31	10	86	20
Norge	71	97	41	15	59	2
Paraguay	79	88	72	12	70	23
Polen	82	76	40	4	72	17
Rusland	65	90	43	76	78	14
Schweiz	19	89	19	10	61	12
Slovakiet	93	45	45	24	55	20
Slovenien	70	70	53	2	48	8
Spanien	40	76	63	3	62	29
Sverige	36	95	46	17	76	14
Sydkorea	*	97	79	91	89	22
Taiwan (Kinesisk Taipei)	87	37	75	50	88	6
Thailand	57	92	82	38	81	8
Tjekkiet	96	55	45	4	82	17
Østrig	23	88	44	33	68	1
ICCS gennemsnit	53	77	55	24	70	23
Lande, der ikke opfylder samplingkrav						
Holland	*	71	42	27	82	32
Hong Kong SAR	*	83	82	62	89	5

* Svaret ikke muligt

Lærernes opfattelser af de vigtigste mål vedrørende politisk dannelse

Spørgeskemaet til *lærerne* indeholder en række forskellige spørgsmål omkring hvordan lærerne betragter CCE. I denne sammenhæng blev lærerne blandt andet spurgt om deres opfattelser af vigtigheden af forskellige emner i undervisningen. Lærerne blev således bedt om at nævne de tre vigtigste formål med CCE ud fra en liste af forhåndsdefinerede mulige vigtige målsætninger. Da lærerne kun kan vælge tre formål fra listen, skal det bemærkes, at man ikke kan udlede, at formål med lav tilslutning er direkte uvæsentlige, men kun at de relativt vurderes som mindre vigtige.

På tværs af landene er der da også generelt en betragtelig variation i lærernes syn på CCEs vigtigste formål.

Tabel 21 (nedenfor) viser, at de formål, der *internationalt samlet set* anses for at være de mest relevante for CCE, er følgende:

- 1 - at fremme viden om borgernes rettigheder og pligter
- 2 - at fremme elevernes kritiske og selvstændige tænkning
- 3 - at udvikle elevernes evner og færdigheder i forhold til at løse konflikter
- 4 - at fremme respekt for og beskyttelse af miljøet.

Som man kan se tilhører de fire højest vurderede emner fire forskellige kategorier: 1 = viden, 2 = kritisk sans, 3 = færdigheder i konfliktløsning og 4 = problembevidsthed om specifik sag.

Ad 1. I Bulgarien, Chile, Tjekkiet, Den Dominikanske Republik, Estland, Guatemala, Indonesien, Irland, Italien, Sydkorea, Malta, Mexico, Paraguay, Polen, Rusland, Slovakiet og Thailand finder vi den højeste andel af lærere, der anser det 'at fremme viden om borgernes rettigheder og pligter' som et af de tre vigtigste formål. I mange lande ligger svarprocenten på denne mulighed omkring de 70 %. Relativt set er dette område meget lavt prioriteret i Danmark med 32% . Og med Finland på 37 % og Sverige på 62 % ses nogen nordisk variation (desværre findes der ikke norske tal på disse variable). Om denne variabel kan indskydes, at man ikke helt kan se bort fra, at ordlyden kan fortolkes forskelligt i forskellige lande, da 'rettigheder og pligter' både kan anskues som et sammenhængende fænomen og som et fænomen, hvor hovedvægten kan lægges på enten 'rettigheder' eller 'pligter'.

Ad 2. Når det gælder 'at fremme elevernes kritiske og selvstændige tænkning' er der en klar europæisk dominans blandt lande med høje procenttal, mens Sydkorea med 19% ligger nederst. Danmark, Sverige og Finland ligger i toppen, men temaet er også vigtigt i Cypern, Letland, Liechtenstein, Litauen, Slovenien og Spanien. Som en underafdeling af den europæiske dominans er det således oplagt, at de nordiske lande udgør en særlig gruppe, hvor dette tema har helt særlig bevågenhed. For Danmark, Sverige og Finlands vedkommende gælder det, at 'at fremme elevernes kritiske og selvstændige tænkning' kommer ind som det vigtigste formål overhovedet. I alle tre lande scorer dette formål over 80% med Danmark øverst med 89%

Ad 3. Vedrørende konfliktløsning kan det fremhæves, at Danmark ligger højere end det internationale gennemsnit. I denne sammenhæng skal man være opmærksom på, at "konfliktløsning" i andre dele af verden kan referere til andre typer af fænomener end i Danmark. Når Taiwan og Colombia er de lande, hvor flest lærere valgte 'at udvikle elevernes evner og færdigheder i forhold til at løse konflikter' som et af de tre vigtigste formål, er der formodentlig tale om andre typer af konflikter end i Danmark. Det kan tænkes, at de senere års fokus på anti-mobbe strategier spiller ind i Danmark. I Danmark betragtes det under alle omstændigheder som det næstvigtigste formål med 51 %. Både Sverige 30 % og Finland 44 % ligger lavere.

Ad 4. I denne rækkefølge af de fire vigtigste emner er det mest påfaldende resultat, at miljøbeskyttelse scorer højere end en hel række af emner, der i al almindelighed kan siges at være mere typiske CCE problematikker. Især i Finland mener forholdsvis mange lærere (61%) 'at respektere og beskytte miljøet' er vigtigt som emne. I Danmark er det til sammenligning kun 22 %, der inkluderer emnet som et af de tre vigtigste. Der er med andre ord stor forskel på i

hvilken grad miljøbeskyttelse opfattes som et vigtigt CCE område. Danmark har den *mindste* andel af lærere, der opfatter miljøbeskyttelse som vigtigt undervisningsformål.

Andre emner.

Interessant nok er det internationalt set således først på en femteplads, at man finder 'at fremme viden om sociale, politiske og samfundsmæssige institutioner'. Relativt set vurderes denne form for (samfundsfaglig) *viden* med andre ord ikke nødvendigvis som en meget vigtig parameter. I Sverige er det således kun 16 % af lærerne, der afkrydser dette formål. Med 27 % i Finland og 48 % i Danmark er der en ret stor nordisk variation. Det kan muligvis overraske, at det er i Sverige og Finland, at den samfundsfaglige viden vurderes lavest.

De formål, der blev anset for mindst vigtige af lærerne var 'at støtte udviklingen af effektive strategier i kampen mod racisme og fremmedhad' og 'at forberede eleverne til fremtidig politisk deltagelse'. Dog blev det første af disse, 'at støtte udviklingen af effektive strategier i kampen mod racisme og fremmedhad', anset for et af tre vigtige formål af mere end 10 % af lærerne på Cypern, i Tjekkiet, Irland, Italien, Liechtenstein, Slovakiet, Slovenien, Spanien og Sverige. Hvad det andet formål angår, 'at forberede eleverne til fremtidig politisk deltagelse', var det kun i Colombia, Guatemala, Korea, Letland, Liechtenstein og Polen, at mere end 10 % af lærerne fandt det tilstrækkeligt vigtigt til at vælge det.

I ingen af landene betragtede lærerne formål omhandlende udvikling af fremtidig aktiv deltagelse som særligt vigtige (i det mindste ikke *relativt* til de øvrige formål). Det er interessant i forhold til, at politisk deltagelse i al almindelighed ofte fremhæves som noget afgørende for CCE undervisning (ikke mindst hvis fokus er på det aktive medborgerskab). Det er dog muligt, at den lave prioritering i nogen grad hænger sammen med, at denne svarmulighed optræder sidst på listen. Man kan i øvrigt forestille sig, at lærerne i højere grad ser elevernes kommende politiske deltagelse som en mulig effekt af undervisningen, snarere end som et egentligt tema for undervisningen.

Lærernes svar opsummeres i tabel 21 nedenfor. Som det fremgår lever lærersamlingen ikke op til IEAs samplingkrav i Belgien, Danmark, Hong Kong SAR, Luxembourg, New Zealand, Norge, Schweiz og Østrig. Dertil kommer, at Irland "næsten" opfylder kravene, og at Thailand opfylder krav ved at bruge reserveskoler. Der er dog i alle tilfælde tale om numerisk ganske betydelige populationer af lærere (N = cirka 1600, 950, 1450, 300, 1350, 500, 1500, 1000). Som sådan er der al mulig grund til at antage, at disse lande undersøgelser har en høj kvalitet og relevans, selv om de ikke lever op til nogle tekniske standarder. De nærmere tekniske detaljer vil fremgå af kommende rapporter.

Bemærk i denne forbindelse, at de samlede internationale gennemsnit (ICCS gennemsnit) er beregnet for de lande, der lever op til alle standarder.

Tabel 21. Lærernes vurdering af de vigtigste formål med CCE (i procent)

Land	fremme viden om sociale, politiske og samfundsmæssige institutioner	fremme respekt for og beskyttelse af miljøet	fremme evnen til at forsvare ens egen mening	udvikle elevernes evner og færdigheder i at løse konflikter	fremme viden om borgernes rettigheder og pligter	fremme elevernes muligheder for deltagelse i lokalsamfundet	fremme elevernes kritiske og selvstændige tænkning	fremme elevernes deltagelse i skolens liv	støtte udviklingen af effektive strategier i kampen mod racisme og fremmedhad	forberede eleverne til fremtidig politisk deltagelse
Bulgarien	28	43	36	30	61	11	55	28	4	3
Chile	27	32	21	58	59	16	51	23	3	8
Colombia	34	40	9	73	59	16	36	16	2	12
Cypern	41	34	34	23	45	12	63	18	22	8
Den Dominikanske Republik	54	42	11	42	72	12	40	9	8	8
Estland	46	30	23	30	71	12	66	13	1	7
Finland	27	61	14	44	37	7	81	18	9	1
Guatemala	36	41	17	37	69	27	33	13	9	15
Indonesien	57	22	5	42	75	26	37	23	8	5
Irland	42	39	13	22	56	40	49	19	12	7
Italien	50	38	12	21	78	8	58	11	21	2
Letland	27	35	38	27	52	9	61	29	1	13
Liechtenstein	31	35	20	58	19	3	74	11	30	19
Litauen	17	49	25	34	54	24	57	35	2	2
Malta	20	58	18	32	60	18	60	21	10	3
Mexico	25	47	14	58	66	15	45	17	3	9
Paraguay	38	47	10	43	69	18	47	9	4	14
Polen	24	29	22	36	53	38	44	35	7	10
Rusland	16	52	33	34	76	18	39	19	3	9
Slovakiet	38	50	18	43	63	12	41	15	16	1
Slovenien	24	55	31	40	49	5	64	17	13	1
Spanien	17	32	22	57	61	3	67	13	23	3
Sverige	16	37	24	30	62	2	84	10	31	2
Sydkorea	42	33	27	50	65	12	19	35	1	16
Taiwan (Taipei)	28	59	4	63	53	13	58	17	2	1
Thailand	57	33	10	30	78	27	38	20	0	6
Tjekkiet	36	37	36	44	57	19	45	9	12	2
ICCS gennemsnit	33	41	20	41	60	16	52	19	10	7
Lande, der ikke opfylder krav til lærersampling										
Belgien (flamsk)	17	58	46	59	25	11	58	14	11	1
Danmark	48	22	20	51	32	7	89	4	9	16
England	27	35	13	31	50	27	64	22	23	6
Hong Kong SAR	45	48	8	15	64	32	59	24	2	2
Luxembourg	46	33	22	36	57	6	64	14	15	5
New Zealand	19	50	12	34	38	25	74	32	11	4
Schweiz	33	43	28	48	32	5	70	10	15	16
Østrig	25	27	38	46	17	3	65	2	21	16

Thailand opfylder krav efter brug af reserveskoler
 Irland opfylder næsten krav efter brug af reserveskoler

Elevernes aktiviteter i lokalsamfundet

IEA CIVED 1999 fokuserede meget på sammenhængen mellem elevernes dagligliv i deres sociale, samfundsmæssige og politiske kontekster og deres politiske dannelse. ICCS tager også afsæt i en antagelse om, at forbindelser mellem skole og lokalsamfund repræsenterer en mulighed for at motivere eleverne til deltagelse i aktiviteter relaterede til CCE og for at opøve de nødvendige evner og færdigheder for et demokratisk og samfundsmæssigt engagement.

Lærerspørgeskemaet indeholder derfor en række emner relaterede til målretning af elevernes faktiske muligheder for deltagelse i en række samfundsrelaterede aktiviteter organiseret af skolen i lokalsamfundet.

Tabel 22 (nedenfor) viser de andele af lærere, der rapporterer, at de har deltaget i disse aktiviteter sammen med deres 8. klasses elever. I alle lande (undtaget Irland) rapporterer over 50 % af lærerne at have deltaget i kulturelle aktiviteter såsom teater, musik og film. I alle de deltagende lande (med undtagelse af Chile og Cypern) angiver over 50 % af lærerne, at de har deltaget i sportsarrangementer sammen med deres elever. Det totale internationale gennemsnit for disse to aktivitetsformer ligger således lige omkring de 70 %.

På de efterfølgende pladser med omkring 50 % som totalt internationalt gennemsnit, finder man deltagelse i 'kampagner, der skal øge folks opmærksomhed på særlige sager' (såsom den internationale AIDS-dag eller WHO's anti-tobaksdag) og 'aktiviteter relaterede til miljøspørgsmål i lokalsamfundet' .

Deltagelse i 'projekter om menneskerettigheder' og 'aktiviteter i relation til underprivilegerede mennesker eller grupper' er mindre udbredte (omkring 30% totalt) undtagen for Indonesiens, Thailands og Den Dominikanske Republiks vedkommende, hvor henholdsvis 71/66 % og 54/73 % og 52/72 % at have deltaget i disse aktiviteter med deres elever.

I næsten alle de deltagende lande er andelen af lærere, der erklærer ikke at have deltaget i nogen af de nævnte aktiviteter forholdsvis lille. Dog er det 10 % eller derover af lærerne i Chile, Taiwan, Cypern, Tjekkiet, Finland, Irland, Korea, Liechtenstein, Polen, Slovenien, Spanien og Sverige der ikke har deltaget i nogen aktiviteter overhovedet. Danmark har den næsthøjeste andel af lærere, der angiver, at de slet ikke har deltaget i nogen aktivitet.

For Danmarks vedkommende er det markant, at danske lærere ligger under de internationale gennemsnit på *alle* aktiviteter. Det er dog ikke et isoleret dansk fænomen, da det for de nordiske landes vedkommende gælder, at de generelt set ligger under de internationale gennemsnit for deltagelse i aktiviteter i lokalsamfundet. I modsætning til Danmark har de andre nordiske lande dog én eller to aktiviteter over niveauet.

Dog ligner de nordiske lande undersøgelsens øvrige lande deri, at nogle af de højeste scores ligger på kulturelle aktiviteter (Danmark 55 %, Finland 50 %, Sverige 80 % og Norge 87 %) og sportsarrangementer (Danmark 43 %, Finland 56 %, Sverige 69 % og Norge 74 %). Aktivitetsniveauet ser således ud til at være størst i Norge og Sverige på disse områder. For Finlands vedkommende gælder det desuden at 60 % af lærerne har deltaget i kampagner, der skal øge bevidstheden om særlige emner. I Danmark er den eneste aktivitet, hvor mere end 50 % af lærerne svarer bekræftende, kulturelle aktiviteter (55%).

Som sådan synes resultaterne at pege på, at skolens samarbejde med lokale institutioner omkring mere specifikke CCE områder er forholdsvis begrænset på 8. klassetrin.

Tabel 22. Lærernes angivelse af 8. klasselevernes deltagelse i aktiviteter i lokalsamfundet (i procent af lærere)

Procentandele af lærere, der angiver at have deltaget med deres 8. klasse i									
Land	aktiviteter relateret til miljøspørgsmål i lokalsamfundet	projekter om menneskerettigheder	aktiviteter i relation til underprivilegerede mennesker eller grupper	kultur (f.eks. teater, musik, film)	multikultur og interkultur initiativer i lokalsamfundet	en kampagne om særlig sag (f.eks. AIDS-dag)	aktiviteter for at forbedre lokalsamfundet	sport	ingen af disse aktiviteter
Bulgarien	43	9	23	73	44	70	37	79	7
Chile	35	15	27	50	27	34	14	49	20
Colombia	60	43	33	76	59	39	33	82	4
Cypern	28	22	25	50	27	22	19	44	21
Den Dominikanske Republik	75	58	52	74	75	73	55	78	2
Estland	54	8	6	80	24	54	45	87	6
Finland	16	5	19	50	13	60	20	56	14
Guatemala	45	31	30	61	42	34	35	78	9
Indonesien	75	54	73	52	43	42	44	89	3
Irland	29	24	25	41	13	21	12	57	24
Italien	40	40	39	80	34	44	19	65	7
Letland	59	21	22	80	37	39	56	81	7
Liechtenstein	23	23	20	54	2	29	9	55	21
Litauen	46	26	28	76	50	65	54	72	7
Malta	45	29	41	75	29	39	19	78	8
Mexico	65	47	32	66	41	55	36	74	5
Paraguay	73	35	42	80	59	59	59	89	2
Polen	46	28	41	65	24	65	16	56	10
Rusland	66	38	43	70	42	70	36	69	7
Slovakiet	77	50	30	96	57	72	48	96	1
Slovenien	46	27	23	74	38	47	17	70	10
Spanien	41	42	41	74	27	50	12	55	10
Sverige	19	27	17	80	16	18	16	69	11
Sydkorea	58	13	39	57	23	43	33	55	15
Taiwan (Taipei)	19	10	23	52	17	38	16	67	19
Thailand	94	71	66	91	79	96	87	98	0
Tjekkiet	35	22	16	71	31	46	19	54	14
ICCS gennemsnit	49	30	32	68	36	49	32	70	10
Lande, der ikke opfylder krav til lærersampling									
Belgien (flamsk)	49	35	51	83	32	51	14	78	6
Danmark	12	14	15	55	6	14	13	43	27
England	32	27	37	51	21	35	17	60	17
Hong Kong SAR	36	10	27	59	36	38	27	59	21
Luxembourg	17	22	21	34	17	40	12	35	32
New Zealand	36	20	32	49	29	40	17	68	15
Norge	15	17	22	87	17	45	23	74	8
Schweiz	18	11	11	47	8	22	8	55	25
Østrig	31	22	23	64	16	27	19	56	16

Thailand opfylder krav efter brug af reserveskoler

Irland opfylder næsten krav efter brug af reserveskoler

Elevernes opfattelse af klimaet i klasserummet

Tidligere IEA studier har dokumenteret forskellige sammenhænge mellem karakteren af et åbent debatstimulerende klima i klassen på den ene side og elevernes viden om samfundet og elevernes lyst til at deltage på den anden side.

På den baggrund er der i ICCS elevspørgeskemaet indeholdt en række spørgsmål, der skal måle klassens klima. Eleverne blev bedt om at angive frekvensen ('aldrig', 'sjældent', 'somme tider', 'ofte') af hændelser, der forekommer i deres klasser under diskussioner af politiske og sociale spørgsmål. Der er tale om hændelser af typen ('lærerne opfordrer eleverne til selv at tage stilling', 'elever sætter tidens politiske begivenheder til diskussion i klassen', 'elever siger deres mening i klassen' og lignende). Svarene på disse spørgsmål er opgjort på en skala, hvor det samlede internationale gennemsnit har værdien 50, og hvor de enkelte lande indplaceres relativt til gennemsnittet.

Sammenligningen af de nationale skalascores på tværs af lande i tabel 23 (nedenfor) viser, at i de fleste lande svarer den gennemsnitlige elev, at disse hændelser forekommer 'nogle gange' i forbindelse med klassesdiskussioner om politiske og sociale spørgsmål. Værdien 50 svarer altså til en art moderat positiv tilkendegivelse. Lande der scorer 3 eller flere point over gennemsnittet er Danmark, England, Indonesien, Italien og New Zealand, mens Sydkorea og Malta har de laveste scores med 38 og 46. Sydkoreas resultat er således særdeles markant afvigende fra det internationale gennemsnit.

Med værdien 55 ligger Danmark øverst på niveau med Indonesien, og efterfulgt af Italien 54, New Zealand og England begge 53. Man kan bemærke, at Finland med 49 ligger under det internationale gennemsnit, mens Sverige med 51 og Norge med 52 ligger over, men disse værdier er ikke statistisk set signifikante som Danmarks resultat. På dette område skiller den danske skole sig således ud – både internationalt og i Norden.

Der er en entydig kønsforskel i elevernes opfattelse af klasseklima. I alle lande opfatter piger klassens klima som mere åbent end drenge med forskelle, der typisk er statistisk signifikante. På tværs af landene er der i gennemsnit en forskel på 3 point mellem de to grupper. I Danmark er forskellen 2 point (lige på grænsen til signifikans). Kun i Colombia er forskellen mindre. Med andre ord opnår Danmark ikke blot en høj score, men også en relativt jævn kønsfordeling. Dette kan opfattes som et yderligere plus, da en (meget) stor kønsforskel på sin vis kan forekomme selvmodsigende, hvis man i øvrigt har en opfattelse af elevernes åbne og lige deltagelse i klasserummet.

Tabel 23. Skala for: Opfattelse af åbenhed i klasse-rummet, angivet for alle elever og efter køn

Land	Kønsforskelle			
	Alle elever	Piger	Drenge	Forskel. Dreng =
Danmark	55 ▲	56	54	-2
Indonesien	55 ▲	56	53	-4
Italien	54 ▲	56	53	-3
New Zealand	53 ▲	55	51	-4
England	53 ▲	54	52	-3
Guatemala	53 △	54	52	-2
Chile	52 △	54	51	-3
Irland	52 △	55	50	-4
Norge	52 △	53	51	-2
Thailand	51 △	53	49	-4
Sverige	51 △	53	49	-3
Polen	51 △	53	49	-4
Grækenland	51 △	52	50	-2
Cypern	51 △	52	49	-3
Letland	51 □	52	49	-3
Taiwan (Kinesisk Taipei)	50 □	52	49	-3
Estland	50 □	52	49	-3
Colombia	50 □	51	50	-1
Mexico	50 □	51	49	-3
Slovakiet	50 □	52	48	-3
Slovenien	50 □	52	48	-4
Litauen	50 □	52	48	-4
Paraguay	49 ▽	50	48	-2
Finland	49 ▽	50	49	-2
Belgien (flamsk)	49 ▽	51	48	-3
Rusland	49 ▽	51	47	-5
Tjekkiet	49 ▽	51	47	-4
Liechtenstein	48 ▽	50	47	-3
Schweiz	48 ▽	49	47	-2
Luxemburg	48 ▽	49	47	-2
Spanien	48 ▽	50	46	-4
Bulgarien	48 ▽	50	46	-4
Østrig	48 ▽	49	46	-3
Den Dominikanske Republik	47 ▽	48	46	-2
Malta	46 ▼	47	44	-3
Sydkorea	38 ▼	39	38	-1
ICCS gennemsnit	50 □	51	49	-3
Overholder ikke samplingkrav:				
Hong Kong SAR	53	54	52	-2
Holland	49	49	48	-2

Tegnforklaring

- mere end 3 skalapoint over ICCS gennemsnit ▲
- signifikant over ICCS gennemsnit △
- signifikant under ICCS gennemsnit ▽
- mere end 3 skalapoint under ICCS gennemsnit ▼

Opsamling på resultaterne angående skolens og lokalsamfundets rolle

ICCS har indsamlet data om skole- og lokalsamfundskontekster gennem spørgeskemaerne til elever, lærere og skoleledere angående forskellige relevante faktorer for CCE. Som vi har set, er disse faktorer blandt andet knyttet til hvordan CCE er organiseret i skolen, hvilke temaer der prioriteres i undervisningen, hvordan aktiviteter er knyttet til lokalsamfundet og hvor åben klassens klima er i forhold til diskussioner af politiske og sociale spørgsmål.

Det kan påvises, at skolerne bruger forskellige fremgangsmåder i forhold til CCE. Det ser ud til ofte at være ret uafhængigt af, hvordan det defineres indenfor det overordnede uddannelsessystem. Generelt er det kun de færreste elever, der går på skoler, hvor skoleledere rapporterer, at der er eksplicite bestemmelser om CCE i curriculum.

Med hensyn til formålet med CCE, mener de fleste lærere at undervisning i det at fremme viden om 'rettigheder og pligter' og/eller at opøve 'kritisk tænkning' er de vigtigste mål.

Ifølge deres lærere er elevernes deltagelse i samfundsrelaterede aktiviteter relativt udbredt på tværs af landene. Deltagelse i sportsarrangementer og kulturelle arrangementer er de mest almindelige mens kun et fåtal af lærerne rapporterer at eleverne er involverede i menneskerettighedsprojekter eller aktiviteter, der skal hjælpe underprivilegerede grupper.

Undersøgelsen af graden af åbenhed i klassen for diskussion af politiske og sociale spørgsmål er til stede i klassen, udviser mærkbare kønsforskelle i besvarelserne af dette spørgsmål, i det piger tenderer til at rapportere om åbenhed oftere end drenge.

På flere områder er de danske resultater markante:

Organisationsformen omfatter en bred vifte af samtidige implementeringer, hvilket synes at understrege områdets generelle bevågenhed.

Danske lærere prioriterer højest af alle 'kritisk tænkning og selvstændighed' som mål.

Aktiviteter i lokalsamfundet forekommer generelt sjældent i Danmark. Danmark har den næsthøjeste andel af lærere, der angiver, at de slet ikke har deltaget i nogen aktivitet.

Danske elever har den mest positive opfattelse af alle af klasserummets åbenhed, og forskellen mellem drenges og pigers opfattelse af dette fænomen er lille i Danmark sammenlignet med andre lande.

Sammenstillingen af disse resultater tegner et billede af en dansk skole, hvor en generel bevågenhed på hele CCE området (ifølge skoleledere) kobles med et (ifølge lærerne) markant fokus på kritisk tænkning i undervisningen og et (ifølge eleverne) meget åbent klasserumsklima.

Man får således et billede af en skole, der i et internationalt komparativt perspektiv både opnår markante testresultater og en særegen profil for så vidt angår koblingen mellem undervisningens organisering, indhold og form.

VI. ICCS test og familierelaterede baggrundsvariable

Det er dokumenteret i tidligere forskning, som for eksempel i IEAs CIVED, at familiebaggrunden har (kan have) stor betydning for udviklingen af unges politiske dannelse. Dels specifikt som eventuel påvirkning fra politisk eller socialt engagerede forældre, dels mere alment i form af hjemmets generelle påvirkning af de unges måde at opfatte deres placering i samfundet på, deres lyst til at deltage i politiske aktiviteter med videre. Til Initial Findings har IEA derfor foretaget en indledende undersøgelse af familiebaggrundens sammenhæng med ICCS Test resultaterne. I kommende rapporter vil det blive analyseret mere indgående også i forhold til andre resultater end netop testen.

Det er således meget tænkeligt, at forældrebaggrundens betydning i lige så høj grad kan vise sig at hænge sammen med de unges holdninger og værdier, men i IEAs Initial Findings (og dermed også i denne danske udgave) er det som sagt relationen til ICCS test-resultatet, der fokuseres på.

I dette afsnit ses på de tre sammenhænge, som IEA benytter til den indledende analyse af forældrebaggrundens sammenhæng med elevernes niveau for kundskaber og færdigheder.

1. Immigrantstatus
2. Forældrenes arbejdsmæssige status
3. Forældrenes interesse i politiske og sociale områder

Immigrantstatus

Spørgsmålet om forskellige indvandregenerationers præstationer i skolen er et genkommende tema i international komparativ forskning. Området er dog karakteriseret ved, at sammenligninger ofte er vanskelige og/eller stærkt diskutabile, da det i et globalt perspektiv sjældent er sådan, at eventuelle grupper af immigranter er direkte sammenlignelige fra land til land.

I øvrigt er det velkendt, at kategorien immigrant eller indvandrer for så vidt dækker over en række aspekter af sproglig, økonomisk, social og kulturel art, hvorfor givne korrelationer mellem testscore og immigrantstatus kan hidrører fra ganske forskellige aspekter i forskellige lande.

Elevens status er i ICCS defineret ved elevens og forældrenes fødested:

- 1) Indfødte elever uden immigrantbaggrund, 2) elever med forældre født i udlandet, og 3) elever der selv er født i udlandet.

Gennemsnitligt for hele ICCS har 92% af eleverne ikke immigrant baggrund, 4% en eller begge forældre født i udlandet og 4% er selv født i udlandet. Nogle lande har næsten ingen elever med immigrant baggrund. Såfremt en gruppe tæller 50 eller færre elever regnes den ikke med, da den statistiske usikkerhed bliver for stor. De to immigrantgrupper lægges i nogle sammenhænge sammen. Og kaldes blot "immigrantelever".

Resultatmæssigt ses det generelt, at indfødte elever har et højere gennemsnit end andre elever. For de lande, hvor sammenligningen kan laves, ses en gennemsnitlig forskel på 37 skalapoint. De totale gennemsnit er 505 for indfødte, 483 for elever med forældre født i udlandet og 475 for elever født i udlandet.

Den største forskel i *skalapoint* for immigrantgruppen som helhed versus gruppen af indfødte elever findes i Danmark med 67 point, hvilket således er 30 skalapoint over det internationale gennemsnit. Set i en nordisk sammenhæng er det danske resultat mindre afvigende, idet resultaterne er Finland 63 (dog med stor usikkerhed, da den finske sampling næsten ikke omfatter nogen elever med immigrantstatus), Norge 51 og Sverige 56 point. Andre vesteuropæiske lande ligger også typisk mellem 40 og 60 point (på grund af generelt små grupper af elever, er tallene dog præget af ret høj usikkerhed).

Selv om man umiddelbart kan se resultatet i Danmark som udtryk for en markant forskel, så er det relevant i denne sammenhæng ikke kun at interessere sig for *niveauforskellen*, men også for det absolutte niveau. I Danmark opnår begge grupper af immigranter (forældre født i udland hhv. elev selv født i udland) således henholdsvis de *næsthøjeste* og *de højeste gennemsnit* i hele undersøgelsen. Herunder *betydeligt højere* end i Norge og Sverige. Set relativt til andre lande opnår immigrantelever i Danmark med andre ord et meget højt gennemsnitligt vidensniveau, mens immigrantgrupperne internt i Danmark umiddelbart vurderet klarer sig relativt set mindre godt.

Det skal i øvrigt bemærkes, at denne opdeling i udgangspunktet er en ren *deskriptiv* opdeling. Der er således *ikke* tale om, at man kan tilskrive forskellen en *specifik* etnisk dimension som direkte *årsag* til forskellen.

Som det fremgår af tabel 24 nedenfor, har IEA imidlertid beregnet, at immigrant status i Danmark forklarer 4% af variansen, hvilket er på niveau med Sverige, Norge og andre vesteuropæiske lande. Forklaringsværdien af immigrantstatus er mindre i Finland, men da Finland som sagt stort set ikke har nogen immigrantelever (i ICCS), bør den forskel tages med meget stort forbehold. Man kan således *ikke* på dette grundlag konkludere, at Finland opnår bedre resultater med immigrantelever. For Danmarks vedkommende er det formodentlig mest nærliggende at sammenligne med lande som Sverige og Norge, og Danmark opnår i den sammenligning bedre gennemsnit.

Det skal i øvrigt bemærkes, at det generelt er særdeles vanskeligt og problematisk at sammenligne lande (som helhed) på dette område. I nogle lande med begrænset immigration kan immigranter udgøre en social elite, der opnår bedre resultater end den indfødte befolkning. I andre lande kan gruppen af immigranter være så lille, at resultaterne slet ikke kan beregnes. Dertil kommer, at der naturligvis kan være meget store forskelle på immigrantgruppernes etniske sammensætning.

På dette område er der således al mulig grund til at tage sammenligningerne med særdeles store forbehold.

Tabel 24. Elever fordelt efter immigrantbaggrund og sammenhæng med testgennemsnit

Land	Immigranter						Forskøl i score point*	Forklaret varians
	Indfødte elever og forældre		Elever med forældre født i udlandet		Elever født i udlandet			
	Procent	Test	Procent	Test	Procent	Test		
Luxemburg	57	501	28	447	15	439	-56	9
Liechtenstein	66	552	17	489	17	520	-47	6
Schweiz	76	545	16	500	8	497	-46	6
Østrig	81	516	13	464	7	451	-57	5
Danmark	91	584	6	516	3	520	-67	4
Sverige	86	547	9	497	5	479	-56	4
Grækenland	89	483	4	450	8	419	-54	3
Norge	90	523	6	484	4	456	-51	3
Spanien	89	511	2	497	9	455	-48	3
Italien	93	536	2	^	6	485	-46	2
Irland	88	541	1	^	11	493	-43	2
Belgien (flamsk)	89	520	6	477	5	482	-41	2
Slovenien	90	520	8	489	2	460	-36	2
Finland	98	579	1	^	1	^	-63	1
Mexico	98	455	1	399	1	^	-62	1
Indonesien	99	435	0	^	1	^	-44	1
Estland	93	529	6	483	1	^	-44	1
Cypern	93	457	1	^	6	427	-28	1
New Zealand	77	525	8	499	15	509	-19	1
Den Dominikanske Republik	98	382	1	^	1	^	-29	0
Litauen	98	506	1	481	0	^	-24	0
England	85	524	9	526	6	477	-18	0
Tjekkiet	98	511	1	^	1	497	-15	0
Rusland	94	507	3	510	3	486	-9	0
Guatemala	98	437	1	^	1	^	-9	0
Letland	95	483	4	477	1	^	-8	0
Thailand	99	454	1	^	0	^	-5	0
Paraguay	98	425	1	^	1	^	-2	0
Bulgarien	99	469	0	^	0	^	^	^
Chile	99	484	0	^	0	^	^	^
Taiwan (Taipei)	99	560	1	^	0	^	^	^
Colombia	99	463	0	^	0	^	^	^
Sydkorea	100	566		^	0	^	^	^
Malta	98	492	1	^	1	^	^	^
Polen	99	537	1	^	0	^	^	^
Slovakiet	99	530	0	^	0	^	^	^
ICCS gennemsnit	92	505	5	476	4	464	37	2
Overholder ikke samplingkrav:								
Holland	87	498	9	445	4	483	-43	2
Hong Kong (SAR)	64	548	20	574	16	553	17	1

^ Antal elever for lille til at beregne værdi

Forældrenes arbejdsmæssige status

En anden sammenhæng vedrører forholdet mellem forældrenes arbejdsmæssige status og elevernes testresultater. Forældrenes arbejdsmæssige forhold er en vigtig del af den samlede socioøkonomiske baggrund i familien, der typisk opfattes som bestående af arbejde, uddannelse og økonomi. Den arbejdsmæssige status alene er således i nogen grad en indikator for de andre.

Baggrunden for denne beskrivelse af sammenhængen er elevernes svar på to spørgsmål om fars og mors arbejde (eleverne skulle angive arbejdets titel og arbejdets indhold). Disse svar blev kodet i henhold til ISCO-88 klassifikationen (en international kategorisering af arbejde), der så igen blev omsat til det såkaldte ISEI indeks (International Socio-economic Index), hvor alle typer af arbejde tilskrives en værdi på en talskala. Til denne analyse er anvendt den højeste værdi for arbejdsmæssig status i familien, hvad end det er mors eller fars (eller en enlig forældreperson) værdi.

SEI skalaen går fra 16 til 90 og er i denne beskrivelse inddelt i 3 intervaller, der omfatter henholdsvis 36%, 40% og 23% af den samlede internationale elevgruppe. Der kunne genereres en SEI score for 96% af alle elever.

I de fleste lande ses en tydelig sammenhæng mellem SEI score og ICCS test-score opgjort på denne måde, og det afspejles da også i de internationale gennemsnit for de tre grupper på henholdsvis 471 point, 507 point og 543 point.

Som det ses ligger Danmark meget tæt på de internationale gennemsnit, når det gælder beregninger af effekten af forældres SEI værdi for elevernes testresultater. Den forklarede varians i Danmark (11%) svarer til tallene for Norge (10%) og Sverige (12%). Finland ligger med 6% forklaret varians meget lavt. Forklaringer og udredninger af det forhold vil dog kræve mere indgående analyser.

Tabel 25. Elever grupperet efter forældres højeste erhvervsstatus og sammenhæng med testgennemsnit

Land	Lav erhvervsstatus (SEI under 40)		Gennemsnitlig erhvervsstatus (SEI 40 til 59)		Høj erhvervsstatus (SEI 60 og derover)		SEI og sammenhæng med testgennemsnit	
	Procent	Test	Procent	Test	Procent	Test	Forskel i score points for en standard-afvigelse i SEI*	Forklaret varians
Liechtenstein	22	465	47	539	31	577	42	20
Bulgarien	37	420	43	486	21	536	48	20
Luxemburg	41	438	40	488	19	537	38	16
England	29	477	44	524	27	576	42	15
Guatemala	63	420	30	456	7	499	33	13
Chile	50	458	34	496	15	545	33	13
Schweiz	27	495	45	530	28	574	30	13
Belgien (flamsk)	27	478	47	516	26	554	30	12
Estland	29	491	43	525	28	571	33	12
Polen	34	503	43	542	22	589	36	12
Paraguay	54	404	28	442	17	474	28	12
Sverige	25	498	42	535	33	580	34	12
Italien	38	498	43	542	19	576	31	12
New Zealand	26	468	45	527	29	564	37	11
Spanien	43	477	34	519	23	544	27	11
Slovakiet	35	499	48	538	18	572	33	11
Danmark	24	535	43	573	32	620	33	11
Irland	29	495	45	541	27	577	34	11
Tjekkiet	35	483	47	515	18	558	33	10
Norge	18	475	42	503	40	551	31	10
Litauen	34	480	39	508	27	538	25	9
Østrig	32	473	48	513	20	548	31	9
Taiwan (Kinesisk Taipei)	40	536	44	569	16	610	31	9
Grækenland	31	448	41	477	28	519	29	9
Malta	43	469	36	500	21	534	28	9
Slovenien	27	488	39	516	33	546	24	8
Thailand	68	439	24	477	9	501	25	8
Colombia	49	445	35	471	16	502	22	8
Rusland	27	479	50	507	24	541	25	8
Cypern	26	427	48	458	26	491	26	7
Mexico	58	437	23	462	19	489	21	7
Finland	30	554	40	574	30	607	21	6
Indonesien	59	421	24	452	17	454	16	5
Sydkorea	24	543	48	567	27	591	20	5
Letland	32	462	41	486	26	504	16	4
Den Dominikanske Republik	46	372	33	389	21	397	10	3
ICCS gennemsnit	36	471	40	507	23	543	29	10

* SEI = Socioøkonomisk indeks

Overholder ikke samplingkrav:

Holland	29	473	41	492	29	517	18	4
Hong Kong SAR	37	552	45	559	18	568	7	0

Forældrenes interesse i politiske og sociale områder

Nogle forskningsresultater har peget i retning af, at elever fra familier, hvor forældrene engagerer sig meget i politiske diskussioner, har en tendens til at opnå bedre kundskaber og færdigheder. På den baggrund har ICCS forsøgt sig med et par items, hvor eleverne skulle vurdere deres forældres interesse i politiske og sociale spørgsmål (med svarmulighederne: 'meget interesseret', 'ret interesseret', 'ikke særlig interesseret', 'slet ikke interesseret').

Den totale internationale svarfordeling for de tre hovedgrupper er 23%, 48%, 36% og 3%. Resultatet vises nedenfor i tabel 26.

Overordnet ses, at elever med forældre, der er (ifølge eleverne) meget interesseret opnår de højeste gennemsnit. I det samlede internationale billede er forskellen mellem grupperne af forældre, der er henholdsvis meget interesseret og interesseret, kun på 1 point (det vil sige reelt ingen forskel). Forskellen mellem slet ikke interesseret og ikke særlig interesseret er 41 skalapoint (for de målbare lande), men med ret stor statistisk usikkerhed om de enkelte tal for de enkelte lande i den laveste gruppe grundet gruppens lille omfang. Forskellen fra gruppen ikke særlig interesseret til gruppen ret interesseret er 26 point i gennemsnit.

Med andre synes det internationalt set ikke at betyde noget, om forældrene er meget interesserede eller blot ret interesserede, mens det til gengæld betyder noget, hvis de er i grupperne ikke særlig interesseret eller slet ikke interesseret. Der er altså tale om en art aftagende effekt, hvilket i øvrigt gør beregninger af "effekten" af forældres interesse lidt vanskelige at foretage.

I en del lande (inklusive Danmark) er gruppen af slet ikke interesseret så lille (cirka 1%), at der ikke kan udregnes et troværdigt gennemsnit. Som et opsummeret mål for forskellen anvender IEA derfor forskellen mellem gennemsnittet af de to positive svar versus gennemsnittet af de to negative svar.

I forhold til (i modsætning til) den generelle antagelse ovenfor ses med denne udregning, at sammenhængen i nogle lande (især i Latinamerika) er negativ eller stort set lig 0 (se Mexico, Bulgarien Den Dominikanske Republik, Paraguay, Guatemala, Colombia).

I det helt store perspektiv synes denne variabel altså ikke at have den store betydning.

Dette er på sin vis et interessant resultat, da man i en dansk sammenhæng kunne være fristet til at se det som en selvfølge, at forældres interesse ville have en positiv effekt, mens det altså viser sig, at denne effekt slet ikke er en selvfølge i internationalt perspektiv.

Forskellen er størst i en række vesteuropæiske lande (Danmark, Norge, Grækenland, Irland, Liechtenstein, England, Luxembourg). Selv om opdelingen ikke er helt entydig, så ses der en klar tendens til, at sammenhængen mellem test-score og forældres interesse er størst i Vesteuropa, middel i Østeuropa og mindst (eller negativ) i Asien og Latinamerika.

I øvrigt kan man ikke sige, at danske elever vurderer deres forældres politiske og sociale interesse særlig højt. Således har 27 lande en større andel af forældrene i gruppen af "meget interesserede" end tilfældet er i Danmark (18%). I de nordiske lande er graden af forældrenes interesse i øvrigt meget ensartet fordelt. I alle lande er andelen af "meget interesseret" under det internationale gennemsnit (23%). Til gengæld er andelen af "ret interesseret" i alle nordiske lande over det internationale gennemsnit på 48%.

Sammenlignet med Finland ses, at Danmark har et højere ICCS test gennemsnit i de to grupper, hvor forældrene opleves som "meget interesseret" og "ret interesseret", mens Finland har det bedste gennemsnit i gruppen af "ikke særlig interesseret". Igen ses altså en tendens til, at det finske resultat kan beskrives som mere uafhængigt af

forældrevariablen. Finland får således et mere jævnt fordelt gennemsnit, men får så til gengæld ikke samme meget høje gennemsnit som i Danmark i den mest interesserede gruppe, hvor Danmark er *eneste land med et gennemsnit over 600*.

Man kan lægge mærke til, at i nogle lande er sammensætningen af grupperne procentvis meget afvigende. I Thailand, eksempelvis, ses stort set ingen "effekt", men til gengæld er 88% af forældrene "meget interesseret" eller "ret interesseret". Det betyder naturligvis alt andet lige, at disse grupper kommer til at bestå af ganske bredt sammensatte grupper af forældre, hvilket kan være en medvirkende årsag til, at "forældreeffekten" ikke viser sig målt med denne variabel.

I øvrigt er der naturligvis al mulig grund til at antage, at variabelen "forældres interesse" i sig selv har en sammenhæng med forældres uddannelse, arbejde og socioøkonomiske status. Desuden kan der være grund til at antage, at elevernes vurdering af forældrenes grad af interesse i nogen grad afspejler elevernes egen grad af interesse. Som sådan kan det være lidt problematisk at betragte denne variabel som en klassisk uafhængig variabel.

Forklaringsværdien ses i øvrigt også at være forholdsvis lille, men med Danmark og Norge som lande, hvor den relativt er størst. Eftersom det kun er Finland, der opnår højere gennemsnit end Danmark i gruppen af ikke særligt interesserede forældre, forekommer det, at man kan sige, at Danmark opnår en (lille) gevinst af nogle meget interesserede forældre uden man kan sige, at det har negativ konsekvens for gruppen af ikke særlig interesserede.

Tabel 26. Elever grupperet efter forældres interesse i politiske og sociale spørgsmål og sammenhæng med testgennemsnit

Land	meget interesserede		noget interesserede		ikke særligt interesserede		slet ikke interesserede		Forskul i gennemsnitlig testscore i forhold til forældres interesse (meget og noget interesserede versus ikke særligt og slet ikke interesserede)*	Forklaret varians
	Procent	Test	Procent	Test	Procent	Test	Procent	Test		
Danmark	18	607	58	585	23	542	1	^	51	5
Grækenland	26	499	46	486	23	450	4	401	48	5
Norge	22	537	55	526	21	484	1	^	47	4
Østrig	32	519	49	508	17	477	2	387	46	4
Liechtenstein	29	548	50	541	19	501	2	^	45	4
Luxemburg	24	497	47	485	26	451	3	418	41	4
Tjekkiet	12	536	49	522	34	492	4	457	37	4
Spanien	18	517	46	519	33	487	3	442	35	4
Irland	30	558	51	535	16	510	3	462	41	3
England	19	549	50	531	25	503	5	467	39	3
Estland	16	541	51	536	31	508	2	458	32	3
Slovakiet	11	536	48	543	37	513	3	478	32	3
Slovenien	14	533	55	525	27	500	3	458	31	3
Chile	20	489	35	500	42	472	3	428	28	3
New Zealand	24	533	55	526	18	499	3	459	35	2
Italien	29	545	54	531	15	508	1	^	31	2
Schweiz	24	552	55	534	20	510	2	482	31	2
Malta	23	492	48	502	24	478	4	424	29	2
Sverige	17	557	51	546	29	524	3	473	29	2
Cypern	27	458	45	467	25	442	3	398	27	2
Belgien (flamsk)	19	529	54	519	22	500	4	468	26	2
Finland	14	591	59	582	25	562	2	514	26	2
Syd Korea	29	578	61	563	9	540	1	^	32	1
Litauen	20	515	64	509	15	484	1	^	26	1
Bulgarien	19	451	52	486	25	460	4	393	26	1
Rusland	26	506	52	515	20	489	2	461	25	1
Letland	25	489	58	485	16	465	1	^	23	1
Polen	23	550	61	536	14	522	2	486	22	1
Colombia	30	464	25	482	41	459	5	413	18	1
Indonesien	33	434	49	438	16	423	2	391	18	1
Paraguay	25	419	21	453	47	422	7	387	17	1
Taiwan (Kinesisk Taipei)	10	564	38	569	48	554	4	518	17	1
Guatemala	32	433	26	452	40	430	3	372	15	1
Thailand	31	453	57	454	11	443	1	^	14	0
Mexico	23	443	21	473	51	452	5	409	9	0
Den Dominikanske Republik	29	380	15	396	41	385	15	362	6	0
ICCS gennemsnit	23	511	48	510	26	484	3	443	29	2
Overholder ikke samplingkrav:										
Holland	15	516	52	502	31	475	3	^	35	3
Hong Kong SAR	16	566	54	558	26	544	4	509	21	1

* Alle forskelle er statistisk signifikante

^ Antal elever for lille til beregning af værdi.

Regressionsmodeller for familierelaterede baggrundsvARIABLE

IEA afrunder Initial Findings rapporten med to regressionsmodeller, som er baseret på de ovenfor beskrevne familierelaterede baggrundsvARIABLE; immigrant status, forældre socioøkonomiske status og forældres interesse. Først undersøges effekten af disse variable i forhold til omfanget af "forklaret varians" af ICCS testscore, dernæst effekten af disse variable i forhold til graden af elevernes politiske interesse.

I det første tilfælde er resultatet, at den samlede "forklarede varians" af elevernes testscore er 12% for alle lande med den største værdi på 24% og den mindste på 5%. Resultatet er 15% i Danmark, 14% i Sverige, 13% i Norge og 8% i Finland. Som sådan kan man sige, at den samlede vurdering af forældrebaggrunds effekt på kundskaber og færdigheder ligger på et typisk og gennemsnitligt niveau i Danmark.

I det andet tilfælde er resultatet, at den samlede "forklarede varians" er 9 % for alle lande med den største værdi på 15% og den mindste på 3%. Resultatet er 12% i Danmark, 15% i Sverige, 11% i Norge og 13% i Finland. Som sådan kan man sige, at den samlede vurdering af baggrundsvARIABLES effekt på elevernes egen politiske interesse i Norden ligger lidt over det internationale gennemsnit, men at Danmark ligger en smule under det nordiske gennemsnit.

Som samlet konklusion ligger Danmark altså på niveau med internationale (især)vesteuropæiske og nordiske gennemsnitlige værdier i disse regressionsmodeller.

Disse modeller må dog betegnes som foreløbige modeller, der mest af alt eksemplificerer, hvad der vil komme af mere udfoldede modeller i kommende rapporter om ICCS 2009.

Resultatet af modellerne vises i tabel 27 og tabel 28 nedenfor.

Tabel 27. ICCS -Testresultat i regressionsmodel, der omfatter elevens immigrant status, forældres erhvervsstatus og forældres interesse.

	I alt procent forklaret varians
Land	
Liechtenstein	24
Bulgarien	20
Luxemburg	20
England	18
Schweiz	16
Chile	15
Danmark	15
Estland	15
Østrig	14
Guatemala	14
Spanien	14
Sverige	14
Belgien (flamsk)	13
Grækenland	13
Irland	13
Italien	13
New Zealand	13
Norge	13
Tjekkiet	12
Paraguay	12
Polen	12
Slovakiet	12
Taiwan (Taipei)	10
Litauen	10
Malta	10
Slovenien	10
Cypern	9
Rusland	9
Colombia	8
Finland	8
Mexico	8
Thailand	8
Indonesien	6
Sydkorea	6
Letland	5
Den Dominikanske Republik	3
ICCS gennemsnit	12
Overholder ikke sampling	
Holland	9
Hong Kong SAR	3

Tabel 28. Elevers interesse for sociale og politiske spørgsmål i regressionsmodel, der omfatter immigrant status, forældres erhvervsstatus og forældres interesse

	I alt procent forklaret varians
Land	
England	16
Sverige	14
Liechtenstein	13
Danmark	12
Estland	12
Finland	12
Tjekkiet	11
New Zealand	11
Norge	11
Belgien (flamsk)	10
Irland	10
Slovakiet	10
Schweiz	10
Østrig	9
Chile	9
Guatemala	9
Taiwan (Taipei)	8
Colombia	8
Luxemburg	8
Polen	8
Rusland	8
Bulgarien	7
Grækenland	7
Litauen	7
Malta	7
Spanien	7
Cypern	6
Mexico	6
Paraguay	6
Indonesien	5
Italien	5
Sydkorea	5
Letland	5
Slovenien	5
Den Dominikanske Republik	3
Thailand	3
ICCS gennemsnit	8
Overholder ikke samplingkrav	
Holland	11
Hong Kong SAR	8

Opsamling vedrørende baggrundsvariable i familien

Resultaterne fra de 38 lande i ICCS viser, at elevernes kundskaber og færdigheder har en sammenhæng med familierelaterede baggrundsvariable, men de viser også, at sammenhængene meget forskellige fra land til land. Resultaterne peger således på, at uddybende nationale undersøgelser på kortlægge forskellige mønstre i forskellige lande. Som sådan er kompleksiteten ikke uventet, da det jo netop er en generel antagelse, at politisk dannelse er et område, hvor nationale politiske, kulturelle, sociale og religiøse forskelle i sammenhæng med ligeledes forskellige skolesystemer og målsætninger på området afføder stor variation. Som sådan kræves mere udfoldede analyser og modeller for at vurdere denne variation. Den kommende internationale hovedrapport vil undersøge disse aspekter med flere variable fra de forskellige dele af undersøgelsen

VII. Konklusion

I denne første rapport vedrørende ICCS 2009 er der først og fremmest blevet fokuseret på elevernes testresultater i de 38 deltagende lande.

Kommende rapporter vil i højere grad fokusere på elevernes holdninger og deltagelse samt på resultater af spørgeskemaer til skoleledere og lærere. Ligeledes vil der blandt andet udkomme særskilte rapporter om Asien, Europa og Latinamerika samt forskellige tekniske rapporter.

Denne rapport resultater er som sådan endelige og officielle resultater af testen og de andre variable, men det skal understreges, at andre undersøgelsesdata, der offentliggøres senere på året, muligvis vil kunne kaste nyt eller anderledes lys over de enkelte lande. I den forstand er der tale om foreløbige resultater.

Variationer i ICCS testresultaterne

Denne første rapport dokumenterer, at der er stor forskel på landenes resultater. Der er således en betydelig variation på tværs af lande i forhold til elevernes viden om samfundet. Den gennemsnitlige score for landene varierer således mellem 380 og 576 skala point på en skala med 500 som samlet gennemsnit. Variationen svarer til næsten 2 standardafvigelse. Der er et stort potentiale her for fremtidigt arbejde med at fortolke disse forskelle og sætte dem i forhold til regionale og nationale politikker og praksisser inden for CCE. Danmark og Finland opnår de højeste gennemsnit, og ligger sammen med Sydkorea og Taiwan (Taipei) i en gruppe af fire lande, der er statistisk signifikant over de lande, der ellers er statistisk signifikant over det internationale gennemsnit. Danmark er et af de lande, der har den laveste kønsforskel på testen, og i drengegruppen alene opnår de danske drenge undersøgelsens højeste gennemsnit.

Skalaen over viden om samfundet reflekterer en progression fra at være i stand til at håndtere kendte og enkle elementer af samfundet til at kunne forstå det politiske system og de institutionelle processer, der kendetegner moderne demokratisk samfund. Det har været muligt at etablere 3 færdighedstrin baseret på en analyse af elevernes præstationer, hvor de højere trin inkluderer de lavere.

Færdighedsniveau 1 er karakteriseret ved en fundamental *viden om* demokratiske samfund.

Færdighedsniveau 2 er karakteriseret ved en *forståelse for sammenhænge* mellem samfundets væsentligste institutioner, systemer og principper samt en forståelse for sammenhænge mellem principper og hverdagsliv.

Færdighedsniveau 3 er karakteriseret ved, at eleverne kan *anvende* deres viden og forståelse analytisk til for eksempel at *vurdere* eksempler på politikker og praksisser.

I de fire lande med de højeste gennemsnit var over halvdelen af de unge på færdighedsniveau 3. I de fire lande med de laveste resultater var over 70 % af de unge på færdighedsniveau 1 eller derunder. Danmark har efter denne inddeling en af de absolut højeste andele af elever på niveau 3. En yderligere underinddeling af denne gruppe viser, at Danmark har den største andel elever i den absolut bedste gruppe. Set i forhold til resultater fra andre komparative internationale studier viser ICCS resultaterne således ekstraordinært gode danske resultater på den (samfunds)faglige del af projekt ICCS.

Elevernes holdninger og engagement

ICCS projektet i sin helhed omfatter mange resultater angående en lang række aspekter af elevernes holdninger til fænomener i samfundet og til deres aktuelle og kommende engagement i samfundet. Testresultaterne sættes således i relation til en lang række variable, der traditionelt fremhæves som mulige vigtige faktorer for udviklingen af unges viden, interesse og politiske aktivitet. Denne rapport giver nogle få eksempler på dette område af ICCS 2009, som vil blive uddybet i projektets hovedrapporter i efteråret 2010. I denne rapport ses blandt andet på tillid til samfundets institutioner holdninger til ligestilling mellem kønnene, interesse i politiske og sociale spørgsmål og deltagelse i samfundet og skolen. Der er tale om ganske komplekse resultater, som kan give anledning til forskellige vurderinger. For Danmarks vedkommende forekommer det nærliggende i første omgang at fokusere på de mere markante resultater og deres samspil. Først og fremmest kan man således fremhæve, at danske elever i 8. klasse har

den mest positive oplevelse af klasserummets åbenhed for dialog og udveksling af synspunkter. Samtidig er de danske unge blandt de mest positive, når det gælder ligestilling mellem køn. Kobler man dette til, at danske lærere vægter *kritisk tænkning og selvstændighed* som mål for undervisningen højest samt at danske elever ligger over gennemsnittet på deltagelse i dialog på møder i skolen, begynder man at se konturerne af en dansk skoleprofil i undersøgelsen.

På en række områder som for eksempel politisk interesse, politisk deltagelse i samfundet og deltagelse på skolen ligger danske elever i forhold til de totale internationale gennemsnit ofte relativt lavt. Imidlertid ser billedet – for eksempel omkring politisk deltagelse - ofte mere positivt ud, hvis man kun sammenligner med andre europæiske og/eller nordiske lande.

Baggrundvariable.

På grund af CCE områdets særlige karakter af viden om sociale, politiske og samfundsmæssige anliggender er det en almindelig opfattelse, at sociale baggrundvariable kan have en særlig stor betydning i forklaringen af testresultater. I denne første rapport fokuseres på en række baggrundvariable knyttet til familie-baggrundens mulige betydning for elevernes resultater. I alle lande gælder det, at gruppen af elever, hvis forældre har høj socioøkonomisk status (SEI score), opnår højere gennemsnitlig testscore. En lidt svagere sammenhæng ses også mellem graden af forældrenes interesse og elevernes testgennemsnit. Endelig er der foretaget en undersøgelse af sammenhængen mellem elevens immigrantstatus og testgennemsnit. Foreløbige analyser af sådanne baggrundvariable peger på, at deres betydning (effekt) i Danmark er på niveau med gennemsnittet for andre europæiske og nordiske lande.

Opdelt i deskriptive grupper på disse baggrundvariable har Danmark ofte ganske stor forskel på testgennemsnittet på de respektive niveauer for baggrundvariable, men det er samtidig tydeligt, at den danske variation ligger inden for et generelt meget højt niveau. Man kan således pege på, at Danmark har en mindre gruppe af *meget* dygtige elever, men samtidig har et meget højt niveau for testgennemsnit for alle niveauer af socioøkonomisk indeks og for alle grupper af immigrantstatus set i relation til andre lande.

Det videre perspektiv

På det helt overordnede niveau tegner denne første ICCS 2009 et interessant billede, hvor de nordiske lande og (visse) asiatiske lande fagligt set opnår de bedste resultater.

Danmark, Finland og Sverige (Norge er ikke helt sammenlignelig grundet aldersgruppen) på den ene side og Sydkorea, Taiwan (Taipei) og Hong Kong (dog med lidt usikkerhed om sampling) på den anden side. Set fra et dansk perspektiv kan man sige, at resultaterne indskrives sig i den løbende sammenligning med andre lande, hvor ikke mindst Finland og Singapore i de sidste år har været fremhævet som mere eller mindre efterlignelsesværdige. Nyheden i ICCS 2009 er selvfølgelig, at Danmark selv ligger blandt den lille gruppe af lande med de absolut bedste testresultater. I en officiel pressemeddelelse udtaler IEAs direktør Hans Wagemaker, at den kulturelle variation blandt lande med de bedste testresultater peger i retning af, at testresultaterne også må ses som en skoleeffekt. Altså umiddelbart en drejning væk fra forestillingen om, at regionale, kulturelle og strukturelle variable kan forklare resultaterne.

Det er naturligvis én mulig konklusion at betragte skolens undervisningskvalitet som afgørende. Rapporten viser imidlertid også, at der er stor forskel på, hvorledes landes testresultater relaterer sig til andre resultater og landenes karakteristika i øvrigt. De foreløbige beskrivelser af landene viser en række forskellige organiseringsprincipper, målsætninger og undervisningsprocesser, hvis betydning må afklares nærmere. Resultaterne tyder dog på, at gode testresultater kan fremkomme på meget forskellig baggrund, hvorfor det formodentlig ikke handler om at lede efter én bestemt forklaring, men snarere om at identificere forskellige typer af samspil mellem undervisningens organisering, form og indhold.

Sammenhængene mellem elevresultater og skolekontekster og samfundsmæssige kontekster må således undersøges nærmere i kommende rapporter.

VIII. Udvidet indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse

Forord.....	3
I. Introduktion	4
Om denne rapport	4
Baggrund og forskningsspørgsmål	5
Medvirkende lande	5
Populationer og sampling	5
Dataindsamling og instrumenter (materialer)	5
Om konstruktionen af ICCS	6
Relation til IEA CIVED undersøgelsen.....	8
Kommende rapporter	8
II. Nationale skolekontekster	9
Nationale definitioner og opfattelser af "CCE" som fag og område.....	9
Tabel 2. Organisering af CCE	10
Nationale opfattelser af vigtige processer i CCE undervisningen	11
Tabel 3. Vægtning af forskellige processer vedrørende CCE i 8. klasse.....	12
Nationale opfattelser af vigtige temaer i CCE undervisningen	13
Tabel 4. Udbredelsen af faglige emner på området for CCE	14
Resume af resultaterne angående nationale CCE kontekster	15
III. Kundskaber og færdigheder – ICCS testen	16
Om målingen af kundskaber og færdigheder med ICCS testen.....	16
Testens omfang.....	16
Måleteknikken	16
Testen som måling af niveau	17
Tabel 5. ICCS Testens tre niveauer og de tilknyttede kundskaber og færdigheder.....	18
To eksempler på anvendte spørgsmål.....	19
Åbent spørgsmål	19
Tabel 6. Eksempel på et åbent spørgsmål fra ICCS test.....	20
Multiple Choice spørgsmål.....	20
Tabel 7. Eksempel på (multiple-choice) item fra ICCS testen	21
ICCS – Testen – sammenligning af lande	22
Klassetrin og alder.....	22
Signifikante forskelle.....	22
Tabel 8. Skala for: Testresultat med klassetrin og gennemsnitsalder	23

Spredning på testen	24
Tabel 9. Fordeling af elever på fire ICCS-testniveauer.....	25
Tabel 9B: ICCS Test-score fordelt på 6 numeriske niveauer (i procent)	26
Kønsmæssige forskelle på ICCS Testen	27
Tabel 10. Testresultat opgjort efter køn.....	28
Udviklingen fra CIVED (1999) til ICCS (2009)	29
Opsummering af testresultaterne	29
IV. Elevernes holdninger og samfundsmæssige engagement.....	30
Indledning	30
Tillid til samfundsinstitutioner og støtte til politiske partier	30
Tabel 12. Tillid til forskellige samfundsinstitutioner og til andre mennesker	31
Tabel 12 (B)	32
Støtte til Politisk parti	32
Tabel 13. Foretrækker ét politisk parti	33
Holdninger til ligestilling mellem kønnene	34
Tabel 14. Skala for: Holdning til ligeberettigelse mellem kønnene, opgjort for alle elever og efter køn.....	35
Interesse i politiske og sociale emner.....	36
Tabel 15. Skala for: Interesse i politiske og sociale spørgsmål, opgjort for alle elever og efter køn.....	37
Politisk deltagelse i samfundet	38
Tabel 16. Deltagelse i samfundet.....	39
Deltagelse i skolen	40
Tabel 17. Deltagelse i skolelivet.....	41
Forventet fremtidig samfundsdeltagelse.....	42
Ad 1. Valgdeltagelse som voksen.....	42
Tabel 18. Stemme ved nationale valg.....	43
Ad 2. Organiseret politisk arbejde som voksen	44
Tabel 19. Skala for: Elevernes forventede deltagelse i politiske aktiviteter, opgjort for alle elever og efter køn	45
Resume af resultaterne for elevernes holdninger til og engagement i samfundet.....	46
V. Skolens og lokalsamfundets rolle.....	47
Organiseringen af CCE.....	47
Tabel 20. Skolens gennemførelse af CCE (i procent af elever)	49
Lærernes opfattelser af de vigtigste mål vedrørende politisk dannelse	50
Tabel 21. Lærernes vurdering af de vigtigste formål med CCE (i procent).....	52
Elevernes aktiviteter i lokalsamfundet	53
Tabel 22. Lærernes angivelse af 8. klasseelevernes deltagelse i aktiviteter i lokalsamfundet (i procent af lærere) .	54
Elevernes opfattelse af klimaet i klasserummet.....	55

Tabel 23. Skala for: Opfattelse af åbenhed i klasse-rummet, angivet for alle elever og efter køn	56
Opsamling på resultaterne angående skolens og lokalsamfundets rolle	57
VI. ICCS test og familierelaterede baggrundsvariable.....	58
Immigrantstatus.....	58
Tabel 24. Elever fordelt efter immigrantbaggrund og sammenhæng med testgennemsnit.....	60
Forældrenes arbejdsmæssige status	61
Tabel 25. Elever grupperet efter forældres højeste erhvervsstatus og sammenhæng med testgennemsnit	62
Forældrenes interesse i politiske og sociale områder	63
Tabel 26. Elever grupperet efter forældres interesse i politiske og sociale spørgsmål og sammenhæng med testgennemsnit	65
Regressionsmodeller for familierelaterede baggrundsvariable	66
Tabel 27. ICCS -Testresultat i regressions-model, der omfatter elevens immigrant status, forældres erhvervsstatus og forældres interesse.	67
Tabel 28. Elevers interesse for sociale og politiske spørgsmål i regressionsmodel, der omfatter immigrant status, forældres erhvervsstatus og forældres interesse.....	68
Opsamling vedrørende baggrundsvariable i familien.....	69
VII. Konklusion.....	70
Variationer i ICCS testresultaterne	70
Elevernes holdninger og engagement	70
Baggrundsvariable.	71
Det videre perspektiv.....	71
Udvidet indholdsfortegnelse	72